

# ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΚΒ'

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ, 1 ΙΟΥΝΙΟΥ 1945

ΑΡΙΘ. 7-8

## ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

*Τῆς Διευθύνσεως* Ἡ δοῦλωσις τοῦ «λαοῦ τῶν Κυρίων». — Ὁ Μακαριώτατος Ἀντιβασιλεὺς εἰς τὴν ἐλευθέραν Δωδεκάνησον. — Νόμοι. — *Νικολάου Ι.* Ἐξαρχοπούλου, Ἀκαδημαϊκοῦ, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου, Ἡ σημασία τῆς ἐκπαιδεύσεως διὰ τὴν ἐθνικὴν ἀνάστασιν. — *Ἐμ. Ι.* Ἐμμανουήλ, Ἀκαδημαϊκοῦ, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου, Ἡ ἀνάγκη ὁμοιοῦ καὶ ἐργασίας. — *Γρηγορίου Παπαμιχαήλ* Ἀκαδημαϊκοῦ Περιπατοῦ: Ἀπολογητικαὶ συζητήσεις περὶ τῶν ὑφίσταται προβλημάτων Περιπατοῦ Ἀ' Περὶ Θρησκείας. — *Α.* Φυτράκη «Θὰ νικήσωμεν χωρὶς Θεόν». — *Παρατηρήσεων Στήλη:* Τὰ τῆς Ἐκπαιδεύσεως. Τὰ τοῦ Κλήρου. Μόνη ἡ Ἐκκλησία. Ἡ κραυγὴ τῆς δικαιοσύνης. — *Χρονικά.*

## Η ΔΟΥΛΩΣΙΣ

### ΤΟΥ "ΛΑΟΥ ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΝ,"

Δοξάσαντες τὸν Κύριον τῶν δυνάμεων ἐπὶ τῇ παντελεῖ συντριβῇ τοῦ συνταράξαντος τὸν κόσμον γερμανικοῦ τέρατος, αἰσθανόμεθα τὴν ἀνάγκην νὰ ἐπικαλεσθῶμεν τὴν ἄνωθεν βοήθειαν διὰ νὰ δυνηθῶμεν νὰ βαδίσωμεν σταθερῶς καὶ ἄνευ λιποψυχίας τὸν ἀνάντη δρόμον τῆς μόλις ἀρξαμένης ἐπινικίου ζωῆς. Ὑπῆρξεν τόσον εὐρεία, βαθεῖα καὶ ὀλοκληρωτικὴ ἡ συμφορὰ, ἡ ὑπὸ τοῦ γερμανικοῦ σατανισμοῦ εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ἐξαπολυθεῖσα, ὥστε ἡ κατ' αὐτοῦ νίκη δὲν μᾶς ἔφερεν ἀμέσως εἰς τὸ πλήρες φῶς μᾶς φωτοβρύτου ἡμέρας, ἀλλὰ μόνον εἰς τὸ ὀλιγόφως τῆς μόλις διαλυούσης μίαν σκοτίαν πυκνὴν ἀσθενικῆς λυχνασίας. Ζοφερὰ εἶνε ἀκόμη ἡ εἰκὼν τῆς μεταπολεμικῆς περιόδου. Διότι ὅσονδήποτε κἂν ἀνεκόπησαν τῶν αἱμάτων οἱ ποταμοί, τὰ δάκρυα καὶ οἱ ἰδρώτες ἐξακολουθοῦν βρέχοντες τὰ ἐρείπια, καὶ οἱ μόχθοι καὶ οἱ στεναγμοὶ δὲν ἔπαυσαν νὰ μυκῶνται ἐπὶ τῶν ὑπὸ τῆς παγκοσμίου λαίλαπος δημιουργηθέντων κενῶν.

Διότι ὁ λήξας πόλεμος δὲν εἶχε τὸν ὁμοίον του ἐν τῇ μακρῇ ἱστορίᾳ τῶν ἀνθρωπίνων συρράξεων. Ὑπῆρξεν ἔκφρων ἐξόρμησις γαδαρηνοῦ δαιμονισμοῦ, ἐμφωλεύοντος εἰς χοιρείας ψυχὰς, ἀφηνιώσα ἔκρηξις τῆς δυνάμεως τοῦ νιτσειοῦ ὑπερανθρωπισμοῦ τοῦ Herrenvolk — τοῦ «λαοῦ τῶν κυρίων» — κατὰ παντὸς ὅ,τι εὐγενές, ὠραῖον, ὑψηλὸν καὶ ἠθικὸν ἐνεκέν-

τρισεὶς εἰς τὴν ἐν τῷ ἑλληνολατινικῷ πολιτισμῷ ἐντραφεῖσαν εὐρωπαϊκὴν ψυχὴν ἢ θεία θρησκεία τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ἵνα διὰ τῆς βαρβαρικῆς ἐπιδρομῆς μεταβάλλῃ τοὺς κατακτωμένους λαοὺς εἰς Sklavenvolk — «λαὸν δούλων» — τῶν γερμανῶν δεσποτῶν.

Ὅταν περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ὁ γερμανὸς φιλόσοφος Φίχτε ἀπήγγελλε τοὺς περιφθίμους τοῦ «Λόγου» πρὸς τὸ γερμανικὸν ἔθνος, δι' ὧν ἐπεχείρει νὰ ἀναλύσῃ τὴν οὐσίαν τοῦ γερμανισμοῦ — τῆς Deutschheit — διὰ τοὺς μελετητὰς τῆς ψυχολογίας τῶν λαῶν καὶ ἄρα γνώστας τῆς γερμανικῆς νοοτροπίας δὲν ἐνεφανίσθη ὡς πρωτάκουστος ἀποκάλυψις ἢ κυρία γραμμὴ τῆς φιλοσοφικῆς ἰδεολογίας του, καθ' ἣν ὁ γερμανὸς εἶνε τὸ κατ' ἔξοχὴν ἄριστον, καλὸν καὶ τέλειον ἐν τῇ ἀνθρωπότητι, πᾶς δὲ μὴ γερμανὸς εἶνέ τι κατώτερον, ἀτελές καὶ κακόν. Ἡ ὑπερφίαλος ἐκείνη ἰδεολογία τοῦ γερμανοῦ φιλοσόφου ἦτο ἀπλούστατα ἡ συγκεκριμένη συνειδητοποίηση τοῦ ὑποσυνειδήτου μονίμου καὶ γνησίου γερμανισμοῦ ἐξ αὐτῆς συνήγετο ἡ ὑπερ πάντας τοὺς λαοὺς τῆς γῆς ὑπεροχὴ τοῦ λαοῦ τοῦ γερμανικοῦ, ταύτης δὲ τῆς νοοτροπίας ἀπότοκος ὑπῆρξεν ἡ ὑπὸ τοῦ Χόφμαν φὸν Φάλλερσλέμπεν περὶ τὰ μέσα τῆς ληξάσης ἑκατονταετηρίδος σύνθεσις τοῦ ἀλαξονικοῦ ἐκείνου ἐθνικοῦ τῶν γερμανῶν ὕμνου, τοῦ ἀνακηρύσσοντος τὴν Γερμανίαν ἀνωτέραν παντὸς ἐν τῷ κόσμῳ: «Deutschland Deutschland über alles, über alles in der Welt!» Αὐτὸ εἶνε τὸ περιλάλητον «Deutschtum» — ὁ Γερμανισμὸς — ὡς ἡ μοναδικὴ ἐν τῷ κόσμῳ ἀλήθεια!

Ὁ λήξας πόλεμος ἀπλῶς ἐχρησιμοποίηθη ὑπὸ τοῦ «λαοῦ τῶν κυρίων» ὡς τὸ καταλλήλοτατον μέσον ὀριστικῆς πραγματοποιήσεως τοῦ γερμανικοῦ τούτου δόγματος. Δὲν ὑπῆρξεν αἰφνιδία καὶ ἀπροσδόκητος περιστατικὴ ἔκρηξις τοῦ γερμανικοῦ ψυχισμοῦ, ἀλλ' ἐπιμελῶς προπαρασκευασμένη συνέπεια τῆς ἀνέκαθεν ὑφισταμένης ριζικῆς ἀντιθέσεως με-

ταξὺ τῆς ἐμφύτου γερμανικῆς ψυχοσυνθέσεως ἀφ' ἑνὸς καὶ τοῦ ἑλληνολατινικοῦ πνεύματος, τὸ ὁποῖον ἐκληρονόμησεν ἡ Εὐρώπη. Εἰς τὴν τάσιν τοῦ πνεύματος τούτου νὰ διακρίνη τί τὸ κυρίως ἀνθρώπινον ὑπάρχει ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, τὸ ὁποῖον τὸν ἐξυψοῖ ὑπὲρ τὰ λοιπὰ ἄντα, καὶ νὰ ἐκζητήσῃ τὰ μέσα, δι' ὧν τὰ ἀνώτερα ἐλατήρια τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς νὰ ὑπερισχύωσι τῶν χθιμαλῶν, τὸ φῶς τοῦ λόγου νὰ αἰρεται ὑπὲρ τὰ τυφλά ἔνστικτα, ἡ δικαιοσύνη ὑπὲρ τὴν δύναμιν καὶ ἡ ἀγαθότης ὑπὲρ τὴν κακίαν, συλλήβδην δ' εἰπεῖν, ἡ δημιουργία δυνάμεως ἠθικῆς ἰκανῆς νὰ δεσπόζῃ τῶν υλικῶν δυνάμεων,—εἰς τὰς ἐπιδιώξεις, λέγομεν, ταύτας τοῦ εὐρωπαϊκοῦ χριστιανικοῦ πνεύματος ὁ γερμανισμὸς ἀντέταξε τὴν δύναμιν τοῦ ὑπερανθρώπινου λογισμοῦ, ἔναντι τοῦ ἀπολύτου κράτους τῆς ὁποίας τὸ ἐξημεροῦν τὰ ἦθη ἠθικὸν στοιχεῖον ἀποτελεῖ ἀσθένειαν καὶ ἀδυναμίαν. Ἡ δύναμις εἶνε τὸ δίκαιον, εἰς τὸ δίκαιον τῆς δυνάμεως ἀνήκει ἡ ὀριστικὴ καὶ μόνιμος δεσποτεία. Ἐφ' ὅσον δὲ τὸ γερμανικὸν ἔθνος εἶνε ἡ εὐγενεστάτη τῶν ἀνθρώπινων φυλῶν, ὡς ὑπερβάλλον πάντα τὰ λοιπὰ κατὰ τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν ἰσχύν, εἰς αὐτὸ κατὰ πάντα λόγον ἀνήκει ἡ ἐπὶ τῶν λοιπῶν λαῶν δεσποτεία.

Ἄλλὰ τοιοῦτος δαιμονισμὸς κρημνίζει εἰς τῆς ἀπωλείας τὸ βάρβαρον. Εἶνε ζήτημα, ἂν μετὰ τὴν ἐπακολουθήσασαν τὴν καταστροφὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ συντριβὴν τοῦ ἰουδαϊκοῦ λαοῦ ἀναφέρεται ἐν τῇ Ἱστορίᾳ ἐξουθενώσις ἀνάλογος πρὸς τὴν δούλωσιν τοῦ «λαοῦ τῶν κυρίων».

Διότι «τοῦτό ἐστιν, ὁ μάλιστα ἀπόλλυσι τὸ ἀνθρώπινον γένος—ἀποφαίνεται ὁ θεῖος Χρυσόστομος:—τὸ μὴ βούλεσθαι τῆς οἰκείας φύσεως ἐπιγινώσκειν τὰ μέτρα, ἀλλ' αἰετῶν μαιζόνων ἐφίεσθαι καὶ τὰ ὑπὲρ τὴν ἀξίαν φαντάζεσθαι».

## Ο ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΣ ΑΝΤΙΒΑΣΙΛΕΥΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΑΝ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΝ

Ἐπὶ τῇ ἀναγγελίᾳ τῆς παραδόσεως τῶν γερμανικῶν φρουρῶν τῶν νήσων τῆς Δωδεκανήσου καὶ τῆς ὀριστικῆς αὐτῶν ἀπελευθερώσεως ἡ Α. Μ. ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀντιβασιλεὺς ἀνελαβε ταξιδιον εἰς τὴν ἡγουμένην τῶν δώδεκα νήσων Ρόδον, ὅπως αὐτοπροσώπως κομίσῃ εἰς τοὺς μαρτυρικοὺς ἡμίμηνας πλη-

θυσμοὺς τὸν ἀσπασμὸν τῆς Μητρὸς Ἑλλάδος.

Ἡ εἰδησις γνωσθεῖσα προσκάλεσεν ἐνθουσιώδη τὸν πλῆθος συναγεμῶν, ὅταν τῇ 4, 30 μ.μ. τῆς 13 παρ. μηνός, ἡμέρᾳ Κυριακῇ, ἡ Α. Μ. ἐξελίνοι ἐκ τοῦ Οἴκου τῆς Ἀντιβασιλείας, κατευθυνόμενος εἰς Πειραιᾶ. Εἰς τὸν σταθμὸν τῆς Ὀμονοίας, κατόπιστον κόσμου, ὑπεδέχθησαν τὸν Μακάρο. Ἀντιβασιλεὺς ὁ Προσφυρογὸς μετὰ τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ὁ Λήμαρχος καὶ οἱ πολιτικαὶ καὶ στρατιωτικαὶ ἀρχαί. Μετὰ προσφώνησιν τοῦ Λημάρχου ἡ Α. Μ. ἐπιβιβασθεῖσα εἰδικῆς ἡμαξοστασίας μετὰ τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ἐφθάσεν εἰς Πειραιᾶ, ἔνθα ὑπεδέχθησαν αὐτὸν ὁ Λήμαρχος τῆς πόλεως καὶ αἱ λοιπαὶ αὐτῆς ἀρχαί, ἐν συνοδείᾳ δὲ πάντων κατηθύνθη περὶ εἰς τὴν βασιλικὴν ἀποβάθραν, ἔνθα ἀνέμενον αὐτὸν ὁ στρατηγὸς Σκόμπυ, ὁ ἀγγλος ναύαρχος κ. Ταίρνερ, καὶ ὁ ἀγγλος Πρεσβευτὴς μετὰ τοῦ προσωπικοῦ τῆς ἀγγλικῆς Πρεσβείας. Μετὰ προσλαλίαν τοῦ Λημάρχου νεύει ἐκ Δωδεκανήσου προσήνεγκεν εἰς τὴν Α. Μ. στέφανον ἐκ δάφνης μετὰ τῆς παρακλήσεως ὅπως εἴπῃ αὐτὸν εἰς τὰ νερά τῆς Δωδεκανήσου εἰς μνήμην τῶν πεσόντων ὑπὲρ πατρίδος τέκνων τῆς.

Μικρὸν πρὸ τῆς εἰς τὸ πλοῖον ἐπιβίβασεως ὁ Μακάρο. Ἀντιβασιλεὺς ἀπευθίνας πρὸς τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων τηλεγράφημα, δι' οὗ, «καθ' ἣν στιγμὴν ἀπέρχεται εἰς τὴν ἐλευθέρην ἑλληνικὴν Δωδεκάνησον καμιστῆς τοῦ ἀσπασμοῦ τῆς Μητρὸς Ἑλλάδος», παρκαλεῖ τὴν Α. Μ. ἐν ἀνώσῃ τὰς πρὸς τὸν Ὑψιστον δεήσεις του ὑπὲρ τῆς πλήρους τοῦ ἔθνους ἀποκαταστάσεως, δι' ἣν ἡγωνίσθησαν καὶ ἐθυσιάσθησαν ὅλοι αἱ ἑλληνικαὶ γενεαί, ὑπὸ τοὺς συριγμοὺς τῶν πλοίων καὶ τὰς κωδωνοκρουσίας ἀνῆλθεν ἐπὶ τοῦ «Ἀβέρωφ», ὃν συνώδεον δύο ἀντιτορπιλικὰ καὶ μοῖρα ἀεροπλάνων. Κατὰ τὸν εἰς τὰ ὕδατα τῆς Δωδεκανήσου εἰσπλουν τοῦ πλοίου ἐγένετο ἐπ' αὐτοῦ ἐπιμνημόσυνος τελετὴ ὑπὲρ τῶν ὑπὲρ τῆς πατρίδος τῶν πεσόντων δωδεκανησίων, τῆς μουσικῆς τοῦ θωρηκτοῦ παιανιζούσης πένθιμον ἑμβατήριον καὶ πάντων ἱσταμένων εἰς στάσιν προσεχῆς τότε ἡ Α. Μ. ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀντιβασιλεὺς ἐβόησεν εἰς τὴν θάλασσαν τὸν ὃν ἐν Πειραιεὶ ἐδέχθη στέφανον «εἰς μνήμην τῶν πεσόντων εἰς τὰ ὕδατα τῆς Δωδεκανήσου ὑπὲρ πατρίδος».

Ἡ εἰς τὴν Ρόδον ἀποβίβασις ἐγένετο τῇ 9 π. μ. τῆς 15 Μαΐου εἰς τὸν ὄρμον Μαντρέακι, μετονομασθέντα ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης εἰς «Ὀρμον Ἐλευθερίας», ἐν μεσῷ τοῦ κατακλύζοντος τὴν προκυμαίαν ἀλλόφρονος ἔξ ἐνθουσιασμοῦ καὶ κλαίουτος ἐκ βαθυτάτης συγκινήσεως ροδιακοῦ λαοῦ, ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ὁποίου ἀνέμενον τὴν Α. Μ. ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ρόδου κ. Ἀπόστολος μετὰ τοῦ κλήρου καὶ αἱ ἀρχαὶ τῆς πόλεως. Οἱ πάντες κατηθύνθησαν εἰς τὸν μητροπολιτικὸν ναόν, ἔνθα ἐτελέσθη Λοξολογία, μεθ' ἣν ὁ Σεβ. Ἀπόστολος, προσαγορευθὼν τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀντιβασιλεὺς, ἐξέφρασε τὴν ἀγαλλίαν τοῦ λαοῦ ἐπὶ τῇ ἀπελευθερώσει ἐκ πολυχρονίου δουλείας, ἣς ἐξιστόρησε τὰ δεινά. Εἶτα ἡ Α. Μ., μεταβάσα ἐν πομπῇ πολλοῖσιν εἰς τὴν πλατεῖαν τῶν Σχολείων, ἀπὸ

ἐξέδρας ὠμίλησε πρὸς τὸν δωδεκανησιακὸν λαόν, εὐλογῶν τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου ὅτι τῷ ἐπεφύλαξε «τὸν ὑψηλὸν κλῆρον νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν ἔνδοξον Μητρόπολιν τῆς ἑλληνικῆς Δωδεκανήσου ἀπόστολος τῶν δικαίων βουλῶν Αὐτοῦ καὶ κήρυξ τῶν νέων ἐλπίδων τοῦ Ἐθνους». Τὸ πολυχρόνιον κακὸν ὄνειρον—εἶπεν ἡ Α. Μ.—διελύθη· τὰ ζοφερὰ νέφη ἀνελύθησαν εἰς τὸν χεῖμαρρον τοῦ φωτὸς τῆς εὐτυχούς αὐτῆς ἡμέρας, ἣτις θὰ καταλάβῃ ἐξοχὸν θέσιν εἰς τὰς μᾶλλον ἀξιωμαθνεύτους χρονολογίας τῆς πατρίου ἱστορίας. Συστήσας δὲ εἰς τοὺς οὕτω ἀπελευθερωμένους μετὰ δουλείαν ἐξ ὀλοκλήρων αἰῶνων νὰ ἀντιπαρῆλθωσιν εἰς μίαν τοιαύτην ἡμέραν τὰς πικρὰς ἀναμνήσεις τῆς καὶ νὰ ἀναβαπτίσωσιν τὴν ψυχὴν εἰς τὸ φῶς τῶν νέων αἰσιοδόξων διὰ τὸ μέλλον ἐλπίδων, διηρημένους τὴν πάγκοινον πεποιθήσιν πάντων τῶν ἐλευθέρων ἀνθρώπων, ὅτι τὸ αἷμα καὶ αἱ θυσίαι τῶν λαῶν ἀσφαλῶς θὰ ἀποφέρωσι μονίμους ἠθικοὺς καρπούς, πρέπει δὲ τοῦτο νὰ ἦναι τὸ τελευταῖον, διότι ὁ κόσμος ἔχει ἀνάγκην δικαιοσύνης τιμωροῦ μὲν τῶν διαπραχθέντων εἰς βραχὺ καὶ ἐγκλημάτων, ἀξιούσης δὲ μονίμων ἐφεξῆς ἡσυχίαν καὶ ἠθικὴν ὑγείαν. Βεβαιώσας δὲ τὸν δωδεκανησιακὸν λαόν, ὅτι τὸ σημερινὸν προσκύνημά του ἀποτελεῖ «τὴν ἐπίσημον ἐπισφράγισιν τῶν ἀκαταλύτων πνευματικῶν δεσμῶν μεταξὺ τῆς ἐλευθέρως ἑλληνικῆς Δωδεκανήσου καὶ τοῦ ἐλευθέρου ἑλληνικοῦ Κράτους» καὶ διακηρύξας ὅτι τὸ ὄπερ ἐξ ὀνόματος τῆς Μητρὸς Ἑλλάδος κομίζει μῆνυμα τοῦτο «ἐγγυαίαι ἡ δικαιοσύνη τῶν μεγάλων φίλων καὶ συμμάχων καὶ ἀγιάζει ἡ εὐλογία τῆς ἀγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας», «ὑποκλίνομαι—εἶπε—μετὰ σεβασμοῦ ἐνώπιον τῆς μνήμης τῶν ἡρώων, τῶν θυσιασθέντων διὰ νὰ ἔλθῃ ἡ πανίερὸς αὕτη ἡμέρα καὶ ἀπονέμω τὸν δικαίον ἔπαινον εἰς πάντας τοὺς Δωδεκανησίους, διότι πάντες ἐκράτησαν ὑψηλὰ τὴν σημαίαν τῶν ἑθνικῶν πόθων τῆς Δωδεκανήσου».

Εἰς τοὺς λόγους τούτους τοῦ Μακ. Ἀντιβασιλέως σύμπας ὁ λαὸς ἐγονυπέτησε κλαίων. Ζητωκραυγαὶ δὲ καὶ ἀναφωνήσεις αὐτόχρομα ἐξαλλοὶ ἐκαλυψαν τὴν τελευταίαν φράσιν τοῦ λόγου, ὅτι ἡ ἐπίσημος ἀναγνώρισις καὶ τῆς τυπικῆς ἐπανόδου τῆς Δωδεκανήσου εἰς τὴν ἀγκάλην τῆς Μητρὸς τῆς «μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Παντοδυνάμου θα ἔλθῃ ἀσφαλῶς» θὰ ἔλθῃ ἀφεύκτως. Χριστὸς ἀνέστη!

Μετὰ τὸ τέλος τοῦ λόγου ἡ Α. Μ. μετέβη ὅπως ἐκ προσώπου τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως παρασημοφορήσῃ τὸν βρετανὸν ἀρχιστράτηγον τῆς Μ. Ἀνατολῆς κ. Παίτητς, τοῦ λαοῦ ψάλλοντος ἐν συγκινήσει τὸν Ἐθνικὸν Ὕμνον, τῇ δ' ἐσπέρᾳ παρετέθη πρὸς τιμὴν αὐτοῦ δείπνον ἐν τῷ χωρίῳ Ἰριάντι.

Ἡ κεντρικὴ ὁδός, τέως ε' Ἀρνάλντο Μουσσολίνη, μετωνομάσθη ἐν δημοσίᾳ τελετῇ «ὁδὸς Μακαριωτάτου Δαμασκηνοῦ Ἀντιβασιλέως τῶν Ἑλλήνων».

Καθ' ἦν ὥραν ὑψυτο ἡ ἑλληνικὴ σημαία ἐν Ρόδῳ, τῇ συγκαταθέσει τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας κ. Δ. Μπαλάνου ἐθελοντικὸν σύνταγμα Δωδεκανησίων ὕψου ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τὴν σημαίαν αὐτοῦ ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ κ. Ὑπουργοῦ, εἶτα δ' ἐτέλεσε δοξολογίαν ἐν τῷ καθεδρικῷ ναφῷ ἐπὶ τῇ

ἀπελευθερώσει τῆς Δωδεκανήσου.

Ἡ Α. Μ. ὁ Ἀντιβασιλεὺς ἐπιστρέφων τῇ 4 μ.μ. τῆς 16 ἐκ Ρόδου ἐπεσκέφθη καὶ τὴν Κρήτην. Ἐν μέσῳ ἐνθουσιῶντος λαοῦ ἀποβιβάσθεις τῇ πρώτῃ τῆς ἐπιούσης εἰς Ἡράκλειον κατηνύθη εἰς τὸν ναόν, ἐνθα ἐτελέσθη δοξολογία, μεθ' ἣν προιεφώνησεν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κρήτης κ. Βασιλείος, εἶτα δὲ μετὰ τῆς συνοδείας αὐτοῦ μετέβη εἰς Κνωσόν, ἐνθα ἐπεσκέφθη τὰ ἀνάκτορα τοῦ Μίνωος, τῇ δ' 6 μ.μ. ὁμιλήσας πρὸς τὸν λαὸν ἐν τῇ πλατείᾳ τοῦ δημαρχεῖως, ἀνεκοίνωσε τὰς ἐντοπώσεις αὐτοῦ ἐκ τῆς ἐπισκέψεως τῆς Ρόδου, ἐκόμισε πρὸς τὴν Κρήτην τὸν ἀδελφικὸν τοῦ δωδεκανησιακοῦ λαοῦ ἀσπασμόν, ἀνασκοπήσας δὲ τὰς ἐκ τοῦ τετραετοῦς μυσταροῦ ζυγοῦ τῶν κατακτητῶν μεγάλας τοῦ κρητικοῦ λαοῦ συμφοράς, ἐξῆρε τὸ ἀδούλωτον αὐτοῦ φρόνημα, διὰ τὸ ὅποιον οἱ Κρήτες πρέπει νὰ ἦναι ὑπερήφανοι ὡς προσθέσαντες εἰς τὴν ἱστορίαν των. σελίδας ἰσαξίας πρὸς τὰς λαμπροτέρας τοῦ παρελθόντος. Βεβαιώσας δὲ ὅτι αἱ θυσίαι των δὲν θὰ ἀποβῶσιν ἐπι ματαίως, ἐξέφρασε τὴν πεποιθήσιν ὅτι εἰς τὸ ἀρξάμενον δύσκολον καὶ πολυμερὲς ἔργον τῆς ἀνασυγκροτήσεως τῆς νέας ἑθνικῆς ζωῆς οἱ ἐγνωσμένοι ἐπὶ ἐργατικότητι Κρήτες θὰ εὐρεθῶσιν ἐν τῇ πρώτῃ γραμμῇ, «ὅπως εὐρεθῆσαν πάντοτε εἰς τὰς πρώτας ἐπάλλεις τῶν ἑθνικῶν ἀγῶνων».

Τῇ 7.30 τῆς ἐπιούσης (17) ἡ Α. Μ. ἐπιβᾶσα τοῦ «Ἀβερῶφ» ἀφίκετο τῇ 5 μ.μ. τῆς ἐπαύριον (18) εἰς Πειραιᾶ, ἐνθα ὑπεδέχθησαν αὐτὸν ὁ Πρωθυπουργὸς μετὰ τῶν μελῶν τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, μέλη τῆς Ἱ. Συνόδου καὶ ἄλλοι ἐπίσημοι, μεθ' ὧν διειδικῆς ἀμαξοστοιχίας ἀνῆλθεν εἰς Ἀθήνας ἐπευφημούμενος ὑπὸ μυριάδων λαοῦ, περὶ τὴν ἐσπέραν δ' ἀπηύθυνε μῆνυμα, δι' οὗ διεβίβασε πρὸς τὸν λαὸν τοῦ ἐλευθέρου κράτους τὸν ἀδελφικὸν χαιρετισμόν τῆς Δωδεκανήσου «πλήρης ὑπερηφανείας δι' ὅτι εἶδον καὶ δι' ὅτι ἤκουσα ἐκεῖ κάτω καὶ ἐνισχυμένος εἰς τὴν πίστιν μου διὰ τὸ μέλλον τῆς ἑλληνικῆς πατρίδος», συνέστησε δὲ ὅπως πάντες ἔλθωσιν ἀρωγγοὶ εἰς τὴν δωδεκανησιακὴν δυστυχίαν, ἀτόκον τῆς τρομερᾶς καταδυναστεύσεως τῶν κατακτητῶν.

## ΝΟΜΟΙ\*

### Περὶ τοῦ μισθοῦ τῶν ἀρχιερέων

Νόμος 1286. Ἐφ. Κυβ. 20 Μαρτίου 1944, φ. 60.

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὸ ἀπὸ 7 Ἀπριλίου 1943 Διάγγελμα τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν Λαόν, ἀπεφασίσαμεν καὶ διατάσσομεν:

Ἄρθρον 1.—Ἡ ἀληθὴς ἔννοια τοῦ ἁρθροῦ 32 παρ. 1 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 671 Νόμου τῆς 27 Σεπτεμβρίου 1943 «περὶ καταστατικοῦ χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς

\* Διὰ λόγους ἱστορικοῦς, ἀπὸ τοῦ ἀνα χεῖρας φύλλου δημοσιεύονται κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν πάντες οἱ ἀπὸ τῆς ἀναστολῆς τῆς ἐκδόσεως τῆς «Ἐκκλησίας» μέχρι τῆς ἐπαναδέσεως αὐτῆς ἐκδοθέντες ἐκκλησιαστικοὶ νόμοι.

Ἑλλάδος», εἶναι, ὅτι εἰς ἅπαντας τοὺς ἀρχιερεῖς ἐν ἐνεργείᾳ ἢ μὴ, τοὺς μισθοδοτομένους ὑπὸ τοῦ ΟΔΕΠ παρέχονται ὁ ἐκάστοτε μισθὸς καὶ αἱ ἀποδοχαὶ πᾶσαι, τὰ ἐπιδόματα καὶ αἱ πάσης φύσεως παροχαὶ ὡς καὶ τὰ ἔξοδα παράστασης τῶν βαθμῶν καὶ θέσεων πρὸς οὓς ἐξομοιοῦνται ὡς ταῦτα ἐκάστοτε χορηγοῦνται εἴτε διὰ Νόμου ἢ Διατάγματος, εἴτε δι' ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ἢ τοῦ ἀρμοδίου εἰς ἐκάστην περίπτωσιν Ὑπουργοῦ.

**Ἄρθρον 2.**—Τὸ ὑπὸ τοῦ ἁρθοῦ 32 παρ. 4 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 671 Νόμου τῆς 27 Σεπτεμβρίου 1943 «περὶ καταστατικοῦ χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καθοριζόμενον ποσὸν τριπλασιάζεται ἀπὸ τῆς ἰσχύος τοῦ παρόντος.

**Ἄρθρον 3.**—Τὸ συνοδικὸν ἐπίδομα καταβαλλόμενον ἐκάστοτε εἰς τὰ αὐτὰ χρονικὰ ὅρια μετὰ τοῦ μισθοῦ δόλοκληρον, ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς 90ῆς συνοδικῆς περιόδου ὀρίζεται εἰς πενταπλάσιον τοῦ κατὰ τὸ ἄρθρον 67 παρὰ γρ. 2 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 671 Νόμου «περὶ καταστατικοῦ χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καταβαλλομένου τοιοῦτου.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 25 Ἰανουαρίου 1934.

#### Περὶ τῶν ἀγνώστου διαμονῆς ἀρχιερέων

Νόμος 1527. Ἐφ. Κυβ. 10 Ἰουλίου 1944, φ. 138

Ἐχόντες ὑπ' ὄψει τὸ ἀπὸ 7 Ἀπριλίου 1943 Διάγγελμα τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν Λαόν, ἀπεφασίσαμεν καὶ διατάσσομεν:

**Ἄρθρον 1.** Ἐπανέρχεται ἐν ἰσχύϊ τὸ ἄρθρον 2 τοῦ Ἀναγκ. Νόμου 1603)1939 «περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως τοῦ κωδικοποιηθέντος Νόμου 5438 «περὶ Καταστατικοῦ Νόμου τῆς Ἀποκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», καὶ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 136)1936 Ἀναγκ. Νόμου, ἐξαιρέσει τῆς τελευταίας παραγράφου αὐτοῦ.

Ἐν τέλει τοῦ ἐπανερχομένου ἐν ἰσχύϊ ἁρθροῦ προστίθεται παράγραφος ἔχουσα οὕτω:

«Ἡ κατὰ τὴν πρώτην παράγραφον πρόσκλησις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου διὰ τοὺς ἀγνώστου διαμονῆς Ἀρχιερεῖς, δημοσιεύεται ἐφ' ἅπαξ εἰς μίαν τῶν καθημερινῶς ἐν Ἀθήναις ἐκδιδομένων ἐφημερίδων, ὀριζομένη ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου προσκαλουμένου τοῦ ἀδικαιολογήτως ἀπουσιάζοντος καὶ ἀγνώστου διαμονῆς Ἀρχιερέως ὅπως, ἐντὸς προθεσμίας οὐχὶ μικροτέρας τῶν δέκα πέντε ἡμερῶν, ἀρχομένης ἀπὸ τῆς ἐπομένης τῆς τελευταίας δημοσιεύσεως, ἐπανέλθῃ εἰς τὴν ἔδραν του.

Περίληψις τοῦ κατὰ τὴν τρίτην παράγραφον πρακτικοῦ κηρύξεως ἐν χρεῖα τῆς Μητροπόλεως τοῦ

ἀγνώστου διαμονῆς Ἀρχιερέως, δημοσιεύεται εἰς τὴν αὐτὴν ἡμερησίαν ἐφημερίδα, εἰς τὴν ἐδημοσιεύθη καὶ ἡ πρόσκλησις, ὡς καὶ διὰ τοιχοκολλήσεως εἰς τὸ γραφεῖον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἐπὶ πέντε συνεχεῖς ἡμέρας ἀπὸ τῆς ἐπομένης τῆς δημοσιεύσεως εἰς τὴν Ἐφημερίδα.

Αἱ δαπάναι δημοσιεύσεως ἐν γένει τῆς τε πρόσκλησεως καὶ τοῦ πρακτικοῦ καταβάλλονται ὑπὸ τοῦ Ταμείου Ἀσφαλίσεως Κλήρου Ἑλλάδος (Τ. Α. Κ. Ε.).

Ἐν Ἀθήναις τῇ 7 Ἰουλίου 1944.

#### Περὶ συνθέσεως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.

Νόμος 1625. Ἐφ. Κυβ. 2 Ἀπρ. 1944, φ. 154.

Ἐχόντες ὑπ' ὄψει τὸ ἀπὸ 7 Ἀπριλίου 1943 Διάγγελμα τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν Λαόν, ἀπεφασίσαμεν καὶ διατάσσομεν:

**Ἄρθρον μόνον.** Μέχρι πέρατος τῆς ἐκ τῶν πολεμικῶν γεγονότων δημιουργηθείσης δυσχερείας πρὸς συμπληρωσὶν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ ἁρθροῦ 4 τοῦ Νόμου 671)1943 λαμβάνονται πέντε ἐκ τῶν ἐν Ἀθήναις διαμενοντῶν καὶ μὴ δυναμένων νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὰς ἐπαρχίας τῶν Ἀρχιερέων, προτάσει τοῦ Ἀντιπροέδρου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ ἐγκρίσει τῆς Κυβερνήσεως.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 2 Ἀυγούστου 1944.

#### Περὶ ἐπεκτάσεως οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως μητροπολιτῶν

Νόμος 1669. Ἐφ. Κυβ. 23 Ἀπρ. 1944, φ. 172

Ἐχόντες ὑπ' ὄψει τὸ ἀπὸ 7 Ἀπριλίου 1943 Διάγγελμα τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν Λαόν, ἀπεφασίσαμεν καὶ διατάσσομεν:

**Ἄρθρον μόνον.**—Αἱ διατάξεις τοῦ Νόμου 1106) 1944 «περὶ οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως τῶν Μητροπολιτῶν Σάνθης, Γρεβενῶν, Πολυανῆς καὶ Κιλκισίου, Ἡρακλείου Κρήτης καὶ Ἱ. Ἐπισκοπῆς Κισσάμου καὶ Μετῆου» ἐπεκτείνονται καὶ εἰς τοὺς Μητροπολίτας 1) Ἀλεξανδρουπόλεως, 2) Δράμας, 3) Ἐλευθεροπόλεως, 4) Ἐλασσῶνας, 5) Σερρών, 6) Μαρωνας καὶ Θάσου, 7) Ζιχνῶν καὶ 8) Νευροκοπίου.

Ἡ ὡς ἄνω πίστωσις ἀναγραφῆσεται εἰς τὸν Εἰδικὸν Προϋπολογισμὸν τοῦ Ἰπουργείου Θρησκευμάτων καὶ Ἑθνικῆς Παιδείας χρήσεως 1944—45.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 25 Μαΐου 1944.

#### Περὶ διαρκείας τῆς συμπληρωθείσης Ἱερᾶς Συνόδου

Νόμος 1692 Ἐφ. Κυβ. Σεπτ. 1944, φ. 180.

Ἐχόντες ὑπ' ὄψει τὸ ἀπὸ 7 Ἀπριλίου 1943 Διάγ-

γεγμα του Προέδρου της Κυβερνήσεως πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν Λαόν, ἀπεφασίσαμεν καὶ διατάσσομεν.

Ἄρθρον 2.—Εἰς τὸ ἄρθρον μόνον τοῦ νόμου 1625) 1944 προστίθεται ὡς δευτέρα παράγραφος ἡ ἑξῆς.

Ἡ διάρκεια τῆς οὐτωσὶ συμπληρουμένης Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τῆς τρεχούσης ἐνενηκοστῆς Περιόδου παρατείνεται μέχρι πέρατος τῆς ἐμπολέμου καταστάσεως».

Ἐν Ἀθήναις τῇ 2 Σεπτεμβρίου 1944.

## Ἡ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗΝ ΑΝΟΡΘΩΣΙΝ

Νῦν ὅτε ἀνέτειλεν ἡ ποθητὴ ἡμέρα τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἐλευθερίας καὶ ἤρχισεν ἡ προσπάθεια πρὸς περισυλλογὴν καὶ ἀνασυγκρότησιν τοῦ κράτους, πρέπει νὰ ἀποτελέσῃ μίαν τῶν κυριωτάτων μεριμῶν τῆς ἑλληνικῆς πολιτείας ἡ ὀργάνωσις τῆς ἑλληνικῆς παιδείας. Εἶναι τοῦτο ἀναγκαιότατον διὰ πολλοὺς λόγους. Ὁ πόλεμος καὶ ἡ ἐπακολουθήσασα ξενικὴ κατοχὴ τῆς χώρας ἡμῶν, αἱ παντοῖαι στερήσεις καὶ κακώσεις, τὰς ὁποίας ὑπέστη ὁ ἑλληνικὸς λαός, ὁ ἐμφύλιος σπαραγμός, ἐπεσώρευσαν ἐπὶ τοῦ ἔθνους ἐρείπια ὑλικά καὶ ἠθικά, ἅτινα ὀφείλομεν νὰ ἐπανορθώσωμεν. Πρὸ παντὸς δ' ἐπιβάλλεται νὰ ἀνακαινίσωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας, νὰ μεταβάλωμεν τοὺς τρόπους τοῦ διανοεῖσθαι καὶ πράττειν, νὰ στηριξώμεν ἐπὶ νέων ἀρχῶν τὰς πρὸς ἀλλήλους σχέσεις καὶ ἐνεργείας ἡμῶν, νὰ ἀναγνωρίσωμεν τὰς ἀρετὰς ἡμῶν καὶ ἐνισχύσωμεν αὐτάς, νὰ ἀντικρούσωμεν τὰς κακίας ἡμῶν καὶ καταπολεμήσωμεν αὐτάς. Πρὸς τοιαῦτα ὅμως ἔργα καὶ τοιαύτας ἐσωτερικὰς μεταβολὰς μετὰ μεγίστης δυσχερείας θὰ δυνηθῇ νὰ προσαρμοσθῇ ἡ ὄριμος γενεά, ἥτις ἄλλωστε, ὑποστᾶσα τοιαύτας ταλαιπωρίας, ἐκτραπέῖσα τῆς ὀρθῆς ὁδοῦ, θὰ ἀποσυρθῇ μετ' οὐ πολὺ ἐξηντλημένη ἐκ τοῦ πεδίου τῆς δράσεως.

Ἀπομένει ὅμως ἡ νέα γενεά, ἡ συγκεντροῦσα τὰς χρυσᾶς ἐλπίδας τοῦ ἔθνους. Αὕτη θὰ κληθῇ νὰ ἀναλάβῃ βαρυτάτας εὐθύνας, ὁμοίας τῶν ὁποίων οὐδεμία ἴσως ἄλλη συνεσώρευσε ἐπὶ τῶν ὤμων τῆς. Καὶ πρὸς αὐτὴν πρέπει νὰ στραφῇ ἀμείωτος ἡ στοργὴ πάντων. Ἐδῶ δὲ ἔγκειται τὸ μέγα καὶ δυσχερέστατον ἔργον, ὅπερ ἔχει νὰ ἐπιτελέσῃ ἡ ἐκπαίδευσις ἡμῶν. Τὸ σχολεῖον ὀφείλει νὰ παρασκευάσῃ τοὺς οἰκοδόμους τῆς μεγάλης Ἑλλάδος τοῦ μέλλοντος. Τοῦτο θὰ κληθῇ νὰ ἐργασθῇ ἐν τῇ πρώτῃ γραμμῇ πρὸς διαμόρφωσιν ἑλληνικῆς νεολαίας ἱκανῆς νὰ ἀναλάβῃ τὸ τεράστιον ἔργον, ὅπερ ἀναμένει αὐτήν.

Ἄλλ' ὡς ἔχει σήμερον ἡ παρ' ἡμῖν ἐκπαίδευσις,

εἶναι ἀνίκανος πρὸς τοιαύτην ἀποστολήν. Εἶναι ἀλήθεια, τὴν ὁποίαν δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἀποκρύπτωμεν, ὅτι ἡ σημερινὴ πρόνοια περὶ τοῦ ἑλληνόπαιδος καὶ ἡ κατάστασις τῶν σχολείων παρ' ἡμῖν δὲν ἀνταποκρίνονται εἰς τὰς συγχρόνους ἐπιστημονικὰς καὶ κοινωνικὰς ἀπαιτήσεις καὶ δὲν δύνανται νὰ ἐξυπηρετήσωσιν ἐν τῷ προσήκοντι μέτρῳ τὰς ἀνάγκας τῶν αἰτῶν καὶ τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας.

Ἄλλ' καὶ τελειότερον ἂν ἐλειτουργεῖ ἡ παρ' ἡμῖν ἐκπαίδευσις, πάλιν θὰ παρίστατο ἀνάγκη σήμερον νὰ προσαρμοσθῇ αὕτη πρὸς τὰς νέας κοινωνικὰς ζυμώσεις, τὰς ὁποίας ἡ πολεμικὴ περίοδος ἐγέννησεν. Ὁ πόλεμος οὗτος, πλὴν τῶν ὑλικῶν καταστροφῶν, τὰς ὁποίας ἐπεσώρευσε, ἐγένετο αἴτιος καὶ μεγάλων κοινωνικῶν ἐπαναστάσεων, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ὁποίων ἐπῆλθεν ἀνατροπὴ ἰδεωδῶν καὶ ἀξιών. Τὰ μέγала κοσμοϊστορικὰ γεγονότα, ἅτινα ἐπιζῶμεν, ἐγένοντο ἀφορμὴ, ὥστε νὰ ἀνακύψωσι νέαι θεωρίαι περὶ τοῦ κόσμου καὶ τοῦ προορισμοῦ τοῦ ἀνθρωπίνου βίου καὶ τῶν καθηκόντων καὶ δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ κοινωνίᾳ καὶ νὰ γεννηθῶσι ποικίλα προβλήματα ἀναφερόμενα εἰς τὸν ἀτομικὸν καὶ ὀμαδικὸν βίον, ἅτινα ἤδη ἀπασχολοῦσι τὴν ἀνθρωπότητα. Μετεβλήθησαν οἱ τέως ἄρχουσαι ἰδέαι περὶ τῶν ἀμοιβαίων σχέσεων αἰτόμων καὶ τάξεων καὶ τῆς κοινωνικῆς καὶ ἐργατικῆς τοῦ αἰτίμου ἀποστολῆς. Δὲν θὰ εἶναι πλέον ἐν τῷ μέλλοντι ἀνεκτὴ κοινωνικὴ ἀνισότης τῶν αἰτόμων καὶ θὰ ἐπέλθῃ ἀσφαλῶς κἀτάργησις πάντων ἐκείνων τῶν φραγμῶν, οἵτινες ἐχώριζον αὐτά, ἀνέκοπτον τὴν ἐλευθερίαν αὐτῶν ἐξέλιξιν καὶ ἐνεργείαν καὶ ἐδημιούργουν ἀδικίας καὶ προσκόμματα ἐν τῇ λειτουργίᾳ τῆς κοινωνικῆς μηχανῆς. Τοιαῦτα καὶ παρόμοια ἀντιλήψεις, αἵτινες ἤδη ἤρχισαν κυριαρχοῦσαι, δὲν δύνανται νὰ ἀφήσωσιν ἀνεπηρέαστον τὴν ἀγωγὴν τῆς νέας γενεᾶς, διότι οὐδεμία ἴσως ἄλλη λειτουργία ὑφίσταται οὕτω ζωηρὰν τὴν ἐπίδρασιν τῶν κοινωνικῶν ρευμάτων, ὅσον αὕτη.

Εἶναι δὲ καὶ ἐπίκαιρος ἡ στιγμή πρὸς ριζικὴν ἀναμόρφωσιν τῆς παρ' ἡμῖν ἐκπαίδευσέως. Ἡ ἱστορία διδάσκει, ὅτι στερεώσεις καὶ καταστροφαὶ ἐπισυμβᾶσαι παρὰ λαῶν τινι καθίστανται ἀφορμὴ, ὅπως ζητήσῃ οὗτος ἀνόρθωσιν διὰ τῆς ἀγωγῆς τῆς νέας γενεᾶς. Τοῦτο ἐρμηνεύεται βιολογικῶς καὶ ψυχολογικῶς. Ὁ περὶ ὑπάρξεως ἀγῶν ὠθεῖ τὸν δυστυχεσάντα λαόν εἰς περισυλλογὴν καὶ ἀνόρθωσιν, ἀναμέτρησιν τῶν οἰκείων δυνάμεων, ἀναζητήσιν γενομένων σφαλμάτων καὶ ἀποφυγὴν αὐτῶν ἐν τῷ μέλλοντι, καὶ εἰς καταπολέμησιν καὶ ἐκρίζωσιν κακιῶν, αἵτινες προεκάλεσαν αὐτά.

Κυρίως δὲ παρατηρεῖται προσφυγὴ εἰς τὸ μέσον τοῦτο, ὁσάκις ἡ κατάστασις τοῦ λαοῦ ἔχει φθάσει εἰς σημεῖον ἀπελπιστικόν. Ἡ ἱστορία πάντων τῶν ἔθνων ζωτικότητα λαῶν παρέχει δείγματα τούτου. Πρὸς τὴν τοιαύτην δ' ἀνασυγκρότησιν ἐπικουρεῖ καὶ τὸ ἐπόμενον γεγονός. Κατὰ τὰς περιόδους τῆς δυστυχίας τοῦ λαοῦ ἀνακύπτουσι ἐντονώτεροι αἱ ἄρεται καὶ αἱ κακίαι τῆς φυλῆς, οὕτω δὲ τὸ ἔργον τῆς ριζικῆς θεωρακείας ἀποβαίνει εὐχερέστερον. Ἡ γνώσις τῶν ἄρετῶν καθιστᾷ εὐχερέστεραν τὴν καλλιέργειαν αὐτῶν. Καὶ ἡ ἀναγνώρισις τῶν ἐλαττωμάτων δεικνύει τὸν δρόμον πρὸς ἄρειν αὐτῶν.

Τοιαύτην κοσμοϊστορικὴν περίοδον διέρχεται σήμερον τὸ ἔθνος ἡμῶν μετὰ τῆς ὅλης ἀνθρωπότητος. Ἡ μαινομένη θύελλα πέριξ ἡμῶν ἤνοιξε πληγὰς, ἀπαιτούσας ἄμεσον ἐπέμβασιν. Αἱ τεράστιαι καταστροφαί, τὰς ὁποίας ὑπέστημεν, ἡ ἀπώλεια πολιτικῶν δυνάμεων πνευματικῶν, ὕλικῶν καὶ ἰδίως ἠθικῶν, καὶ ἡ ἀδυναμία τῆς ἀναπληρώσεως αὐτῶν διὰ τῆς συνήθους καὶ ἐν ὁμοιοῖς καιροῖς τελουμένης ἐργασίας, ἐπιβάλλει τὴν ἀναζήτησιν νέων τρόπων ἀγωγῆς τῶν νέων, διὰ τῶν ὁποίων θὰ ἀποβῆ δυνατὴ ἡ ἐντατικὴ χρησιμοποίησις ἀπασῶν τῶν δυνάμεων τοῦ ἔθνους. Ἐπιβάλλει τὴν ἐξέλιξιν τῶν ἠθικῶν, πνευματικῶν καὶ σωματικῶν δυνάμεων ἐκάστου μέχρι τῆς ὑψίστης δυνατῆς τελειότητος. Ἐπιβάλλει προσέτι τὴν τοποθέτησιν ἐν τῇ κοινωνικῇ ἐργασίᾳ ἐκάστου ἀτόμου εἰς τὴν κατάλληλον θέσιν, ὥστε νὰ μὴ μένη ἀχρησιμοποίητος οὐδεμίᾳ ἀτομικῇ δυνάμει, ἀλλὰ νὰ τάσσηται ἕκαστον ἄτομον ἐν ἐκείνῳ τῷ σημείῳ τῆς κοινωνικῆς ἐργασίας, ἐν τῷ ὁποίῳ θὰ ἠδύνατο νὰ ἀναπτύξῃ τὴν ὑψίστην αὐτοῦ παραγωγὴν. Ἐπιβάλλει τέλος τὴν ἀπαιτήσιν, ὅπως ἀνοιχθῆ καὶ παρ' ἡμῶν τελείως ἐλευθερὸς ὁ δρόμος εἰς τοὺς ἰκανούς. Αἱ μεγάλαι ἡμῶν ἀνάγκαι ἀπαιτοῦσι νὰ στραφῆ ἡ προσοχὴ πρὸς ἀναζήτησιν τῶν ἰσχυρῶν, τῶν ἐπιλέκτων, οἵτινες μόνου δύνανται δι' ἐργασίας ἀνωτέρου κοίτου νὰ ἀνταποκριθῶσιν εἰς τὰς τεραστίας ἀπαιτήσεις τοῦ παρόντος. Καὶ πρέπει νὰ ἀνευρίσκωνται οὗτοι, προπαρασκευάζονται προσηκόντως καὶ τάσσωνται ἐπὶ κεφαλῆς κλάσης κοινωνικῆς κινήσεως, ἀνεξαρτήτως ἀπὸ τῆς οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς καταστάσεως τῆς οἰκονομίας τῶν.

Παρ' ἡμῶν δὲ συνέβη καὶ τοῦτο τὸ ἐξαιρετικόν, ὅπερ εὐνοεῖ εἰς ἄκρον τὴν σκόπιμον ἐπέμβασιν πρὸς ὀρθὴν διάπλασιν τῆς νέας γενεᾶς: Αἱ ἐντὸς βραχυτάτου χρόνου διαδεχθεῖσαι ἀλλήλας ἀπότομοι μεταπτώσεις τοῦ ἔθνους ἐνεφάνισαν αὐτὸ ὑπὸ τὴν διττὴν του ὄψιν. Οἱ θριαμβευτικοὶ ἀγῶνες κατὰ κριταίων

αὐτοκρατοριῶν, οἵτινες ἐδόξασαν καὶ ἐξύψωσαν αὐτὸ εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου, καὶ ἡ κατὰ τὴν περίοδον τῆς ξενικῆς κατοχῆς ἀναπτυχθεῖσα δύναμις ἀντιστάσεως τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, κατέδειξαν τὴν τεραστίαν ζωτικότητα τῆς φυλῆς ἡμῶν καὶ ἠγάγον εἰς φῶς πλείστας ἄρετας αὐτῆς ἐν ἅλῃ αὐτῶν τῇ λαμπρότητι. Αἱ ἐπακολουθήτασαι δὲ δυστυχίαι, αἱ στερήσεις, ἡ θλιβερώδης μέριμνα πρὸς αὐτοσυντηρησίαν, τὰ ἀνήκουστα ἔκτροπα, τὰ λαβόντα χώραν κατὰ τὴν στάσιν, κατέστησαν ἐμφανεῖς πλείστας κακίας τοῦ λαοῦ ἡμῶν ὑπὸ τὴν εἰδεχθεῖσθαι αὐτῶν μορφὴν, τῶν ὁποίων ἀντιλαμβανόμεθα καθ' ἑκάστην τὴν δηλητηριώδεις ἐπιδράσεις.

Ἀρκοῦμαι εἰς τὰ ἄνωτέρω, τα ὅπλα κρυφαίως, ὅτι ἐπιβάλλεται νὰ καταβληθῆ προσπάθεια πρὸς ριζικὴν ἀναδιοργάνωσιν τῆς ἐκπαιδεύσεως ἡμῶν. Ἀνάγκη νὰ ἐξυγιανθῆ αὕτη καὶ προσομοιωθῆ πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς συγχρόνου ἐπιστήμης καὶ τὰς κοινωνικὰς ἡμῶν ἀνάγκας. Ἐκ τῶν λεχθέντων συνάγεται προσέτι, ὅτι τὸ ἔργον τοῦτο θὰ ἀποβῆ εὐχερέστερον σήμερον ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην ἐποχὴν.

Καὶ εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀρχίσῃ τάχιστα ἡ τοιαύτη προσπάθεια. Μὴ λησμονώμεν, ὅτι οὐδεὶς ἄλλος κλάδος τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν δύναται νὰ ἐξισωθῆ κατὰ τὴν σπουδαιότητα καὶ τὴν ἔθνικὴν σημασίαν πρὸς τὴν ἀγωγὴν τῶν παιδῶν. Ἐὐν θέλωμεν νὰ ἐκασφαλίσωμεν τὴν ἀτομικὴν εὐημερίαν καὶ τὴν κοινωνικὴν ἡμῶν πρόοδον, εὐν θέλωμεν νὰ καταστῆ τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος ἰκανὸν νὰ ἐπακολουθήσῃ διαδραματίζον ἐν τῷ κόσμῳ πρόσωπον ἀντάξιον πρὸς τὸ ἐνδοξον αὐτοῦ παρελθόν, ὀφείλομεν νὰ καταβάλωμεν πᾶσαν προσπάθειαν πρὸς τελείαν σωματικὴν, πνευματικὴν, ἠθικὴν, ἔθνικὴν καὶ κοινωνικὴν ἀγωγὴν τῆς νέας γενεᾶς. Ὀφείλομεν νὰ ἐπιλέσωμεν τοὺς νέους με ὅλα τὰ ἐφόδια, διὰ τῶν ὁποίων θὰ δυναθῶσι νὰ ἐργασθῶσιν ἀποτελεσματικῶς καὶ ὑπὲρ ἑαυτῶν καὶ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους των. Ἀνάγκη νὰ κατανοήσωμεν, ὅτι τὸ ἐκπαιδευτικὸν ζήτημα εἶναι τὸ κατ' ἐξοχὴν ἔθνικόν καὶ ἄνευ τῆς αἰσίας διαργουθμίσεως αὐτοῦ πάντα τὰ ἄλλα ζητήματα θὰ μένωσι ἕσσει ἐκχερμῆ καὶ ἄλυτα. Οὐδεμίᾳ ἀνορθώσει, οὐδεμίᾳ ἐξυγιάνσει τοῦ κοινωνικοῦ ἡμῶν ὄργανισμοῦ, οὐδεμίᾳ πρόοδου εἶναι νοσητὴ ἄνευ λειτουργίας ἀγρίου ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος. Καὶ οὐδεὶς ἄλλου ζητήματος ἢ ἀτελείου συνπάσγεται οὕτως ἀλέθρια ἀποτελέσματα διὰ τὴν ἔθνικὴν ἡμῶν ὑπόστασιν, ὅσον τοῦτου.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Ι. ΕΞΑΡΧΟΠΟΥΛΟΣ

Ἀκαδημαϊκός  
Τυπικὸς Καθηγητὴς τῆς Παιδαγωγικῆς  
ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν.

## ΑΝΑΓΚΗ ΟΜΟΝΟΙΑΣ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Εἰς τὸ ἐπίσημον ὄργανον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἄς ἀκουσθῆ καὶ ἡ ταπεινὴ φωνὴ ἑνὸς φυσιοδίφου μὴ παρασυρομένου ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς ἀπισιοδοξίας, ἀλλὰ πιστεύοντος καὶ αἰσιοδοξοῦντος διὰ τὰ εὐτυχῆ πεπρωμένα τῆς φυλῆς.

Δύο εἶναι τὰ κύρια θεμέλια, ἐφ' ὧν θὰ ἐδραιωθῆ ἡ ἀναδημιουργία τῆς μεταπολεμικῆς πατρίδος. Ἡ ὁμόνοια καὶ ἡ ἐργασία. Πρέπει εἰς τὴν ταλαιπωρηθεῖσαν καὶ δεινοπαθήσασαν χώραν μας νὰ πρυτανεύσῃ τὸ αἶσθημα τῆς φιλαλληλίας διὰ νὰ μὴ παρέχῃται ἀφορμὴ καὶ εὐκαιρία εἰς τοὺς κακὰ βυσοδομοῦντας γείτονας. Πρέπει νὰ ζήσωμεν ἐν ὁμονοίᾳ καὶ ὁμοφροσύνῃ, ὅπως δυνηθῶμεν νὰ ἐπιζητήσωμεν ἀπὸ τοὺς ἰθύνοντας ἰσχυροὺς τὴν ἀπονομὴν δικαιοσύνης διὰ τὴν πραγματοποίησιν τῶν ἐθνικῶν διεκδικήσεών μας. Πῶς θὰ τολμήσωμεν νὰ παρουσιασθῶμεν αὔριον εἰς τὴν τραπεζάν τῆς εἰρήνης διχασμένοι καὶ δυσημισμένοι; Ἄς πλαισιωθῆ ἡ χρυσορρήμων φράσις τοῦ Θεανθρώπου «*Ἀγαπᾶτε ἀλλήλους*» εἰς τὰς ψυχὰς μας καὶ ἰδίως ἐκείνων, οἵτινες, λησμονήσαντες θρησκείαν, πατρίδα, οἰκογένειαν, παραδόσεις τρισχιλιοτοῦς ἱστορίας, ἐξεστράφησαν εἰς ἀνηκούστους θηριωδίας, ἀγνώστους εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ αὐτῶν τῶν ἀπολιτιστῶν λαῶν. Πρέπει νὰ ἐνθυμηθῶμεν ὅτι εἴμεθα Ἕλληνες, ὅτι μία μᾶς ἐγέννησε μητέρα, ἡ αἰωνία Ἑλλάς, καὶ ὅτι ἐκληρονομήσαμεν τὴν ἐνδοξοτέραν ἱστορίαν. Ἐδῶ θὰ ζήσωμεν καὶ ἐδῶ θὰ ἀναπαυθῶμεν. Ἄς ἀγαπήσωμεν τὴν μητέρα μας ἑλληνικὴν γῆν.

Ἀπόλυτος ἀνάγκη τῆς ἀνασυγκροτήσεως τῶν ἠθικῶν ἀρχῶν μας, τῆς ἐνισχύσεως τῶν πνευματικῶν καὶ σωματικῶν δυνάμεών μας καὶ τῆς ἀνευρέσεως τῆς εὐθείας ὁδοῦ, τὴν ὁποίαν παρεκάμψαμεν. Ἔργασία συστηματικὴ καὶ ἀδιάκοπος θὰ πληρώσῃ τὰ πολλαπλᾶ χάσματα, ἅτινα ἐπέφερον ἀφ' ἑνὸς ἢ τετραετῆς δουλεία ὑπὸ ἀνγλιστῆ καὶ ἄγριον ζυγὸν βαρδάρων ἐπιδρομῶν—οὗς ἡ θεία δίκη τιμωρεῖ—καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ λύσσα καὶ ἡ ὠμότης τοῦ ἐμφυλίου σπαραγμοῦ. Οἰκταὶ κατεστράφησαν, ἀγαθὰ διηρπάγησαν, χωρία ἐκάησαν, πόλεις ἐδηλώθησαν, ἄνθρωποι ἐσφάγησαν καὶ συνειδήσεις διεφθάρησαν. Πολλὰ δεινὰ ἐπεσωρεύθησαν εἰς τὴν ἀτυχῆ πατρίδα μας καὶ πολλοὺς ἀγῶνας πρέπει νὰ καταβάλλωμεν πρὸς θεραπείαν τῶν πληγῶν τῆς. Ἡ ἐργασία θ' ἀνοικοδομήσῃ τὰς καταστραφείσας οἰκίας, ἡ ἐργασία θ' ἀποδώσῃ τὰ διαρπαγέντα ἀγαθὰ, ἡ ἐργασία θὰ ἐπανακτίσῃ τὰ κακῆντα χωρία, ἡ ἐργασία θὰ πλουτίσῃ τὰς δηλωθεί-

σας πόλεις, ἡ ἐργασία θὰ παρηγορήσῃ τὴν ἀπώλειαν τῶν ἀνθρώπων καὶ ἡ ἐργασία θὰ ἐπαναφέρῃ τὴν συνείδησιν εἰς τὸν ἀγνὸν προορισμὸν τῆς. Ἔστω σύμβολον τῶν Ἑλλήνων ἡ λέξις τοῦ θνήσκοντος αὐτοκράτορος Σεβήρου «*Laboremus*».

Ε. Μ. Ι. ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ

Ἀκαδημαϊκός

Τακτικὸς Καθηγητὴς τῆς Φαρμακευτικῆς  
Χημείας ἐν τῇ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν.

## ΑΚΑΔΗΜΕΙΚΟΙ ΠΕΡΙΠΑΤΟΙ

Ἀπολογητικαὶ συζητήσεις  
περὶ τῶν ὑψίστων προβλημάτων.

[I]

Ἀπολογητής. Ἐνωσθ' τοῦτο, ὅτι μὲ τὴν τάσιν τῆς καθ' ὅλου ἐπιστήμης νὰ κατατέμεται εἰς ὄλον ἐστενωτέρας ἐιδικότητος, σεις καὶ οἱ συνάδελφοί σας τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν περιορίζεσθε τόσο πολὺ καὶ τόσο ἐνδελεχῶς εἰς τὴν μικρὰς ἀκτίνος ἐιδικὴν σας σφαῖραν, ὥστε συνειθίζετε νὰ μὴ αἰσθάνεσθε ἐνδιαφέρον δι' ὅ,τι δὴποτε ἔξω τοῦ κύκλου τῶν γνώσεων τῆς ἐιδικότητός σας. Σεις π.χ. προσωπικῶς, γίνεσθε μύωψ δι' ὅ,τι δὲν εἶνε φυσιολογία τοῦ σώματος· δὲν αἰσθάνεσθε κανὲν ἐνδιαφέρον δι' οἰανδήποτε ἄλλην γνῶσιν· ἡμιδύνατε κάθε φιλοσοφικὴν τάσιν· ἐπνίζατε ἀσυναίσθητως μέσα σας τὴν ἀνάγκην εὐρυτέρας ἐποπτείας· μένετε κλεισμένοι εἰς τὸ στενὸν καλλι τῆς περιορισμένης ἐιδικότητός σας, καὶ εἰς αὐτὸ περιορίζεται τὸ ὅλον τῆς γνώσεώς σας. Πᾶσα ἀποκλειστικὴ ἐνασχόλησις μὲ ἐν μόνον εἶδος διανοητικῆς ἐνεργείας, ὅποια δὴποτε καὶ ἂν ἦνε, εἶνε ἐιδίκευσις τῆς διανοίας δημιουργοῦσα στενότητα. Ἡ στενότης αὕτη χαρακτηρίζεται καὶ σᾶς, ἀγαπητέ Ἰατρέ. Ἄν μάλιστα συμβαίῃ ὁ ἰατρὸς νὰ ἦνε καὶ ἐιδικός δι' ὄρισμένας παθήσεις, ἡ στενότης του εἶνε ἔτι μᾶλλον περιορισμένη. Ὅπως δὲ προχωρεῖ ἡ ἐπιστημονικὴ ἐιδίκευσις, δὲν θὰ μᾶς φανῆ παράξενον νὰ ἀκούσωμεν ἀπὸ τὸν ὀφθαλμολόγον π.χ. τῆς αὔριον νὰ λέγῃ εἰς τὸν πάσχοντα τὸν ἀριστερὸν ὀφθαλμόν, ὅτι αὐτὸς εἶνε ἐιδικός διὰ μόνον τὸν δεξιόν! Ἡ στενότης ὅμως αὕτη δὲν εἶνε χαρακτηριστικὴ ὄλων ἀνεξαιρέτως τῶν ἐπιστημόνων. Διότι ὑπάρχουν—ἢ μᾶλλον ὑπῆρχον, τόσο σπάνιοι, ἢ ἴσως καὶ ἀνύπαρκτοι εἶνε τώρα—καὶ ἐκεῖνοι ποῦ εἶνε καὶ ἄλλο τι παρεκτὸς τοῦ ὅτι εἶνε ἐπιστήμονες τῆς ἐιδικότητός των. Ὁ Pascal δὲν ἦτο μόνον μαθηματικός,—μία σπανία μαθηματικὴ μεγαλοφυΐα—ἦτο συγχρόνως καὶ βαθὺς χριστιανὸς φιλόσοφος, ἀκόμη δὲ σπουδαιότερον, ὁ σπουδαιότερος, ἴσως, ἀπο

λογητής τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ὁ ἔξοχος μαθηματικός, φυσικός καὶ χημικός Pasteur δὲν διεκρίνετο διὰ τὴν παιδικὴν του θρησκευτικὴν πίστιν εἰς τὰς χριστιανικὰς ἀληθείας, δὲν ἀπεδείκνυε δὲ καὶ αὐτὸς διὰ τοῦτου, ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν ἀποκτᾷ γνῶσιν τῆς ἀληθείας μὲ μόνην τὴν ἐπιστημονικὴν ἔρευναν; Καὶ εἰς χρόνους νεωτέρους μὲν, ἀλλὰ πρὶν νὰ πληθυνθοῦν αἱ εἰδικότητες, δὲν ὑπῆρχον οἱ λεγόμενοι «ιατροφιλόσοφοι»; Οἱ φιλομαθέστεροι δηλαδὴ ἀπὸ τοὺς ἰατροὺς εἶχον τὴν ἔφεσιν καὶ εὗρισκαν τὸν καιρὸν νὰ ἐξέρχωνται ἀπὸ τὸν κύκλον τῆς Ἰατρικῆς των καὶ νὰ βυθίζουσαν τὴν διανοητικὴν περιέργειάν των καὶ τὸ ψυχικὸν των ἐνδιαφέρον καὶ εἰς τὸν καθ' ἑαυτοῦ κόσμον τῆς γνῶσεως, καὶ εἶχαμεν καὶ θεολογοῦντας ἀκόμη ἰατροὺς. Σήμερον αὐτὸς ὁ τύπος ἐξηφανίσθη σχεδόν... Ἀλλὰ ὑπάρχει καὶ ἄλλο σπουδαιότερον αἴτιον τῆς ἀθρησκείας σας. Ἡ διηγετικὴ σας μονομερὴς ἔγκυψις εἰς τὸ στενὸν πεδίον τῆς φυσικῆς ἐμπειρίας τόσοσιν πολὺ σας συνειθίζει εἰς τὰς πειραματικὰς μεθόδους ἐρεύνης, ὥστε καὶ εἰς μὴ ἐμπειρικοὺς ἢ μετεμπειρικοὺς κύκλους ἐννοεῖτε νὰ τὰς ἐφαρμόζετε, καὶ ἐντεῦθεν ἄγεσθε εἰς ἐπιστημονικά, τάχα, περισηματα περὶ θρησκευτικῶν πραγμάτων ἐντελῶς σφαλέρᾳ.

**Ἰατρός. Δηλαδὴ;**

**Ἀπολογητής.** Σεῖς π. χ. ὡς χειρουργὸς ποὺ ἀνατέμνετε συνεχῶς τὸ ζωντανὸν ἀνθρώπινον σῶμα, εἰσθε ὀλιστῆς καὶ δὲν παραδέχεσθε τὴν ὑπαρξίν τῆς ψυχῆς, διότι θέλετε νὰ πεισθῆτε περὶ αὐτῆς πειραματικῶς, καθ' ἣν ἀκριβῶς μέθοδον πειραματίζεσθε ἐπὶ τοῦ σώματος. Καὶ δὲν θὰ παραξενευθῶ ἀκούων ἀπὸ σας, ὅτι, μεθ' ὅσας δὴποτε ἀνατομίας ποὺ ἐκάματε μέχρι σήμερον, εἰς κανέν μέρος τοῦ σώματος δὲν ἀνεκαλύψατε ὑπὸ τὸ νυστέρι σας τὴν ψυχὴν. Ἀνάλογόν τι λέγεται καὶ περὶ ἐνὸς ἀστρονόμου, ὅτι πουθενά εἰς τὸν οὐρανὸν δὲν ἀνεκάλυψε τὸν Θεὸν μὲ τὸ τηλεσκόπιον. Αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ πλάνη ἐγέννησε τοὺς γνωστοτάτους ἀθέους Büchner, Haeckel καὶ Le Dantec, διότι ἐβγήκαν ἀπὸ τὸν στενὸν τῆς ἐπιστήμης των κύκλον καί, μεταβληθέντες εἰς φυσιοφιλοσόφους διὰ τῆς μεταφορᾶς καὶ ἐφαρμογῆς τῶν μεθόδων των εἰς τὸ θρησκευτικὸν πεδίον, κατήντησαν καὶ τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς θρησκείας παραχαράκται. Ὁ φυσιολόγος Baumgarten λέγει, ὅτι εἰς τὸν ὀλισμὸν ἄγει ὄχι ἡ Ἐπιστήμη, ἀλλ' ἡ παράνομος ἐφαρμογὴ τῶν ἐπιστημονικῶν μεθόδων ἐπὶ ξένης πρὸς αὐτὴν σφαιρας· διὰ τὴν τοιαύτην κατάρχησιν ἡ Ἐπιστήμη εἶνε τόσοσιν ὑπεύθυνος, ὅσον ὑπεύθυνος εἶνε ἡ μάχαιρα διὰ τὸν φόνον ποὺ ἔγεινε μὲ αὐτήν.

**Μαθηματικός.** Κατατάσσετε εἰς τοὺς τοιοῦτους ἐπιστήμονας καὶ τὸν μεγάλον μαθηματικὸν καὶ ἀστρονόμον Laplace:

**Φυσικός.** Ἄ, βέβαια. Καὶ αὐτὸς ἀναφέρεται ὡς τύπος ἀθέου ἐπιστήμονος. Εἰς συζήτησιν μὲ τὸν Ναπολέοντα εἶχεν εἰπῆ ὅτι ὁ Θεὸς εἶνε μία ὑπόθεσις, τῆς ἐποίας δὲν ἔλαβεν ἀνάγκην.

**Ἀπολογητής.** Δὲν τὸν κατατάσσω εἰς τοὺς ἀθέους, διότι γνωρίζω ὅτι ἀπέθανε χριστιανικώτατα, τὸ δὲ περὶ αὐτοῦ κυκλοφορῆσαν ἀνέκδοτον μὲ τὸν Ναπολέοντα δὲν εἶνε ἀκριβές.

**Θεολόγος.** Μᾶλλον ἀνακριδῶς μετεδόθη.

**Ἀπολογητής.** Ἐχετε δίκαιον, διότι ἐκυκλοφόρησε διεστραμμένως.

**Μαθηματικός.** Ὡστε δὲν ἦτο ἀθεός; Καὶ τὸ ἀνέκδοτον;

**Ἀπολογητής.** Δὲν ἦτο ἀθεός. Τὸ ἀνέκδοτον προήλθεν ἀπὸ τὸ ἐξῆς ἐπεισόδιον, ὅπως, ἂν ἐνθυμοῦμαι καλῶς, τὸ διηγείται ὁ Faye: Ὡταν ὁ Ναπολέων εἶδε τὸν Laplace μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ἔργου του περὶ τοῦ Συστήματος τοῦ Κόσμου, τοῦ εἶπεν: ὁ Newton εἰς τὸ διδύλιον του ὠμίλησε περὶ τοῦ Θεοῦ· εἰς τὸ ἰδικὸν σας ὅμως πουθενά οὐδὲ ἀπαξ συνήντησα τὸ ὄνομά του. Καὶ ὁ Laplace ἀπήντησε μὲν, πράγματι, ὅτι δὲν ἔλαβεν ἀνάγκην αὐτῆς τῆς ὑποθέσεως, ὄχι ὅμως «τῆς ὑποθέσεως τοῦ Θεοῦ», ἀλλ' ὑπὸ τὴν ἐξῆς ἐννοίαν: ὁ Newton, πιστεύων ὅτι αἱ αἰώνιοι διαταραχαί, μὲ τὰς ἐποίας εἶχε σχεδιάσει τὴν θεωρίαν του, θὰ ἀπέληγον εἰς τὴν καταστροφὴν τοῦ ἡλιακοῦ συστήματος, ἔλεγε κάπου εἰς τὸ σύγγραμμά του ὅτι ὁ Θεὸς ὑποχρεοῦται νὰ ἐπεμβαίνῃ κατὰ καιροὺς διὰ νὰ ἐπανορθώσῃ τὸ κακόν· μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ ἠδύνατο νὰ σταθῇ τὸ σύστημά του. Ἦτο δηλαδὴ τοῦτο διὰ τὸν Νεύτωνα μία ὑπόθεσις, εἰς τὴν ἐποίαν τὸν ὑπεχρέου νὰ καταφύγῃ ἢ ἀνάγκη τῆς συγκρατήσεως τῆς σταθερότητος τοῦ κόσμου. Ἡ ἐπιστήμη δὲν ἦτο τότε, ὡς γνωστόν, τόσοσιν προηγμένη, ὥστε νὰ καταστοῦν καταφανεῖς αἱ συνθήκαι τῆς σταθερότητος. Ὁ Laplace ὅμως ποὺ τὰς εἶχεν ἀνακαλύψει μετὰ θαθεῖαν ἀνάλυσιν, ἠδυνήθη νὰ ἀπαντήσῃ εἰς τὴν ἀπορίαν τοῦ Ναπολέοντος, ὅτι ὁ Newton ἄδικα ἐπεκαλεῖτο εἰς τὸ διδύλιον του τὴν ἐπέμβασιν τοῦ Θεοῦ πρὸς ἐκάστοτε ἐπιδηρόθωσιν τῆς κοσμικῆς μηχανῆς, καὶ ὅτι, αὐτὸς, δηλ. ὁ Laplace, δὲν εἶχεν ἀνάγκην παρομοίας ὑποθέσεως. Ὡστε, ὅπως προκύπτει ἀπὸ αὐτὴν τὴν λεπτομέρειαν, ὡς ὑπόθεσιν δὲν ἐχαρακτήρισεν ὁ Laplace τὸν Θεόν, τάχα ἐξ ἀπιστίας εἰς τὴν ὑπαρξίν του, ἀλλὰ τὴν ἐκάστοτε ἐπέμβασίν του εἰς ὀρισμένον σημεῖον τῆς λειτουργίας τοῦ κόσμου. Ὁ Arago μάλιστα διηγείται,



ὅτι ὁ Laplace, ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του μαθὼν ὅτι τὸ ἐν λόγῳ ἀνέκδοτον ἐπρόκειτο νὰ δημοσιευθῆ εἰς μίαν βιογραφικὴν περὶ αὐτοῦ Συλλογὴν, τὸν παρεκάλει νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὸν ἐκδότην τὴν ἀπάλειψίν του. Τοῦτο ὅμως δὲν ἔγινε, καὶ ἔτσι ἡ διάδοσις τοῦ ἀνεκδότου ἔγινεν ὑπὸ τὸν παραμορφωμένον του τύπον. Δὲν ἦτο, λοιπόν, ἄθεος ὁ Laplace.

**Ἴατρος.** Ἄλλ' ἐὰν καταδικάζετε τοὺς φυσιολόγους, διότι διὰ τῆς μεταφορᾶς τῶν μεθόδων των εἰς τὸν θρησκευτικὸν κύκλον μεταβάλλονται ἀπὸ καθαρῶς φυσικοὺς εἰς φυσιοφιλοσόφους, πῶς θεωρεῖτε λυπηρὸν τὸ ὅτι σήμερον ἐξηφανίσθη ὁ τύπος τοῦ ἱατροφιλοσόφου; Καὶ ὁ ἱατρός δὲν εἶνε φυσιολόγος;

**Ἀπολογητής.** Μὲ συγχωρεῖτε! Ἰπάρχει κάποια οὐσιώδης διαφορὰ μεταξὺ τῶν καθαρῶς φυσιοδιφῶν καὶ τῶν ἱατρῶν.

**Ἴατρος.** Νὰ τὴν ἀκούσωμεν.

**Φιλόσοφος.** Ἐπιτρέψατε νὰ παρέμβω. Μὲ σὰς τοὺς ἱατροὺς συμβαίνει τὸ ἑξῆς: Ἐκεῖνο ποῦ σὰς γεννᾷ κάποιαν δυσμένειαν πρὸς τὴν θρησκευτικὴν πίστιν, εἶνε αὐτὸ τοῦτο τὸ ἐπάγγελμά σας. Τὸ ἀντικείμενον τῆς προσοχῆς καὶ μελέτης σας δὲν εἶνε οἱ διηγούμενοι τὴν πανσοφίαν τοῦ Δημιουργοῦ οὐρανοί, ὡς συμβαίνει διὰ τὸν Ἀστρονόμον, οὔτε ὁ κόσμος τῆς ὀργανικῆς ζωῆς ποῦ καταπλήττει μὲ τὴν σκοπιμότητα, τὴν ἀφθονίαν καὶ τὴν ποικιλίαν τῶν μορφῶν τῆς, ἀλλὰ ἡ παραμορφωθείσα ἀπὸ τὰς νόσους, τὰ ἐλαττώματα, τὰ πάθη, τὰς φθορὰς καὶ τὸν θάνατον σωματικῆ ὕλης. Στεῖς ἀσχολεῖσθε πάντοτε μὲ τὴν ἐπιστήν, τὴν ἀρνητικὴν ἔψιν τῆς ζωῆς, μὲ τὸν δόρβορόν της, τὸ σκοτεινὸν μέρος της, τὸ κακὸν καὶ τὰς βασάνους της μέσα εἰς τὰ νοσοκομεῖα καὶ τὰς κλινικάς, εἰς τὰ φρενοκομεῖα καὶ τὰ παραπήγματα τῶν χολερίωντων, εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν, κάμνετε ἱατροδικαστικὰς νεκροφίαις καὶ πραγματογνωμοσύνας, καὶ ἐν γένει ζητετε συνήθως, ἢ μᾶλλον μονίμως, μέσα εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν τῆς δδύνης, τοῦ πόνου καὶ τοῦ κακοῦ ποῦ γεννᾷ ἀπαισιοδοξίαν, ἢ ὅποια δὲν ἔχει καὶ τόσην φιλίαν μὲ τὴν θρησκευτικὴν σφαῖραν.

**Ἀπολογητής.** Ἐγὼ ὅμως νομίζω πᾶν τούναντιον. Τὸ γεγονός δὲν εἶναι, ὅτι πρὸ τῶν ὀμμάτων τοῦ ἱατροῦ διαρκῶς ἐκτυλίσσεται ἡ εἰκὼν τῶν βασάνων καὶ τῆς φρίκης τῆς ζωῆς, φρονῶ ὅτι εἰμπορεῖ νὰ ὀδηγήσῃ μᾶλλον πρὸς τὴν πίστιν, παρὰ πρὸς τὴν ἀπιστίαν.

**Ἴατρος.** Πῶς αὐτὸ;

**Ἀπολογητής.** Ἀπλούστατα: εἰς τὸν νοῦν τοῦ ἱατροῦ ποῦ ἀντιμετωπίζει τὴν ζωὴν «ἀπὸ τὴν ἀνάποδην», νομίζω ὅτι εἶνε φυσικὸν νὰ γεννηθῆ ἡ σκέψις:

Πῶς εἶνε δυνατόν αὐτῇ ἡ ζωὴ τῶν ἀλγείνων δοκιμασιῶν, τῆς φθορᾶς καὶ τοῦ θανάτου, νὰ ἦνε ἡ ἀληθινὴ ζωὴ τοῦ τελειοτάτου τῶν ὄντων; Ἐπὶ πλέον, ἡ εἰκὼν τῶν πασχόντων πλαισιούται ἀπὸ τὸν πόνον τῶν περὶ αὐτοὺς συγγενῶν καὶ φίλων, συχνότατα δὲ καὶ ἀπὸ ἓνα περιβάλλον μεγάλης δυστυχίας. Ὁ ἱατρός πλειστάκις εἰσέρχεται εἰς τὰ ἄδυτα δυστυχισμένων οἰκογενειῶν, ὄχι μόνον δὲ ψαύει κυριολεκτικῶς ἐσχάτην ἔνδειαν καὶ ἀθλιότητα, ἀλλὰ καὶ ἀναπνέει μίαν ἀτμόσφαιραν κατηφέας, ἀγωνίας καὶ θλίψεως, αἱ τοιαῦται δὲ εἰκόνες ρίπτουν πυκνοτέραν τὴν σκιάν εἰς τὴν εἰκόνα τῶν κατατροχόμενων ἀπὸ τὰς νόσους. Ὅπως δὲ ἡ ἐσχάτη αὐτῆ ἀθλιότητος προκαλεῖ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἰσχυρὸν τὸ συναίσθημα τοῦ οἴκτου καὶ τῆς συμπαθείας, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡ διαρκῆς παρατήρησις τοῦ πόνου καὶ τῆς φθορᾶς τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος κατ' ἀνάγκην θὰ πρέπη νὰ τὸν ἀνάγῃ εἰς σφαίρας ἀντιθέτους πρὸς τὸν κόσμον τῶν φθειρομένων καὶ παρερχομένων. Φαντάζομαι δηλαδὴ ὅτι ὁ ἱατρός θὰ πρέπη νὰ συλλογισθῆ φιλοσοφῶν ἐπὶ τῆς ζωῆς: ἀφοῦ ὁ ἄνθρωπος, ἡ κόρωνις αὐτῆ τῆς φύσεως, ἐκλήθη εἰς ζωὴν, εἶνε φρικτωδῶς ἀπάνθρωπον ἢ δι' αὐτὸν προωρισμένη ζωὴ νὰ ἦνε αὐτῆ τὴν ὅποιαν βλέπει. Ὁ τόσον πλατὺς, θαυὸς καὶ πολύμορφος πόνος κατ' ἀνάγκην θὰ τοῦ γεννήσῃ μίαν ἰδεολογικὴν αἰσιοδοξίαν καὶ σκέψεις πνευματικωτέρας περὶ ὑπάρξεως ἄλλης οὐσίας ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, οὐσιωδῶς διαφερούσης ἀπὸ τὸ πάσχον καὶ φθειρόμενον σῶμα, καὶ περὶ ἄλλης ζωῆς χωρὶς βασάνους: περὶ οὐσίας δηλαδὴ καὶ ζωῆς ἀξίων τοῦ λογικοῦ, αὐτοσυνειδήτου καὶ ἐλευθέρου ὄντος, ὅποῖος εἶνε ὁ ἄνθρωπος. Ἐτσι ἔπρεπε νὰ συμβῆ κατὰ πᾶσαν λογικὴν καὶ ψυχολογίαν. Δὲν συμβαίνει ὅμως, διότι ὁ ἱατρός δὲν φιλοσοφεῖ καὶ δὲν ψυχολογεῖ, ὁ σημερινὸς μηχανισμὸς τῆς ἐξασκήσεως τοῦ ἱατρικοῦ ἐπαγγέλματος δὲν τοῦ παρέχῃ καιρὸν πρὸς ἰδεολογικὴν συγκέντρωσιν, τοῦ ξηραίνει τὰς πηγὰς τῶν ψυχικῶν ἀνατάσεων, τοῦ δένει τὰ μάτια ἐμπρὸς εἰς τὰ μεγάλα προβλήματα τῆς ζωῆς, τὸν κλείει μέσα εἰς τὴν φυλακὴν τῶν ἀποκλειστικῶς ὀλικῶν καὶ μηχανικῶν. Δὲν φιλοσοφεῖ. Ἄν ἐφιλοσοφῆ...

(Συνεχίζεται) ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΑΠΑΜΙΧΑΗΛ

\* Ἡ ἐλπίς αἰεὶ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν κούφως ποιεῖ φέρειν τὰ παρόντα λυπηρὰ.

\* Εἰθιθέ πως τὰ μὲν μετὰ πόνου καὶ ζητήσεως εὐρισκόμενα μᾶλλον ἐμπήγνυσθαι τῇ διανοίᾳ, τὰ δὲ μετ' εὐκολίας θάπτον ἀφιπτασθαι τῆς καρδίας τῆς ἡμετέρας.

\* Τῇ ἀρετῇ συγκεκλήρωται πόνος καὶ κίνδυνος.

## ΚΟΙΝΩΝΙΚΑΙ ΣΚΕΨΕΙΣ

## I. «ΘΑ ΝΙΚΗΣΩΜΕΝ ΧΩΡΙΣ ΘΕΟΝ»,

[B]

Ἡ ἀντίληψις ὅτι ἡ ζωὴ, ἡ τιμὴ καὶ ἡ περιουσία ὄλων τῶν ἄλλων ἀνθρώπων δὲν ἔχουν καμμίαν σημασίαν δὲν ἦτο καθόλου ἀνεξήγητος εἰς τοὺς ἀνθρώπους αὐτούς, οἱ ὅποιοι ὄχι μόνον περιεφρόνησαν τὸν νομοθέτην τῆς ἰσότητος καὶ τῆς ἀγάπης καὶ τὸ φιλόανθρωπόν του κήρυγμα, ἀλλὰ διεκήρυξαν τὰ ἐξαιρετικά δικαιώματα τῆς «κυριαρχου» γερμανικῆς φυλῆς ἐφ' ὄλων τῶν λοιπῶν λαῶν. «Ἡμεῖς οἱ Γερμανοί, ἔγραψεν ὁ Γκαϊμπελς εἰς τὰς 6 Σ)βρίου 1942. ὀφείλομεν νὰ μάθωμεν νὰ μισῶμεν», ἔκαμνε συστάσεις εἰς τοὺς συνκινουμένους συμπατριώτας του ἀπὸ τὰς κατὰ τῶν Ἑβραίων κακουργίας «νὰ μὴ φαίνωνται τόσον δίκαιοι» καὶ ἐχαρκτηρίζε τὴν πρὸς αὐτοὺς συμπάθειαν ὡς μέγα σφάλμα. Κάθε ἐκφρασιν συμπάνιας διὰ τὰ παθήματα τοῦ ἑβραϊκοῦ λαοῦ χαρακτηρίζει ὁ ἴδιος κήρυξ τοῦ Χιτλερισμοῦ ὡς τελείως ἀδικαιολόγητον, διότι, ὅπως ἔγραψεν, «ὅλοι οἱ Ἑβραῖοι εἶναι ἐχθροὶ μας», «ἡ γέννησις των καὶ ἡ φυλὴ των τοὺς καθιστᾷ ἐνόχους». Μεταῦθ τῶν ἀνθρώπων ὑπάρχει διαφορὰ, κατὰ τὸν Γκαϊμπελς, ὡς ὑπάρχει καὶ μεταξὺ τῶν ζῴων. Οἱ ἑβραῖοι ἀνήκουν εἰς φυλὴν κατωτέραν τῆς γερμανικῆς καὶ δὲν ἔχουν ἐπομένως κανένα δικαίωμα νὰ θεωροῦνται ὡς ἴσοι πρὸς τοὺς γερμανούς. Δίκαιον, ἄλλωστε, ἐθεωρεῖτο ἀπὸ τὸ χιτλερικὸν συγκρότημα μόνον ὅ,τι ἔξυπηρετᾷ τοὺς γερμανούς, ὡς διεκήρυτε ρητῶς ὁ Δόκτωρ Λάι.

Αὐτὰ εἶναι μερικὰ μόνον σημεῖα ἀπὸ τὴν «χωρὶς Θεὸν» κοινωνικὴν διδασκαλίαν τοῦ ἐθνικοσοσιαλιστικοῦ κράτους. Μὲ τὴν ἰδεολογίαν αὐτὴν ἐπεθύμουν νὰ ἐπιβάλλουν τὴν «νέαν τάξιν» εἰς τὸν κόσμον καὶ διεμαρτύροντο μάλιστα, διότι οἱ διανοούμενοι τῶν ἄλλων ἐθνῶν, «στρεφόμενοι πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ ὄχι πρὸς τὰ ἐμπρός», δὲν ἠδύναντο νὰ κατανοήσουν μὲ τὰ «ἄγωνα μυαλά των τὴν ἀνευ προηγουμένου αὐτὴν ἐποχὴν», κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ ἀνθρωπότης ἐπίσκειτο, κατ' αὐτοὺς, «πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ νέου αἰῶνος» μὲ τὸ σύμβολον τοῦ ἀγκλωτοῦ σταυροῦ ἐπὶ κεφαλῆς.

Εἶναι βέβαια ἀληθές ὅτι ὁ Χίτλερ δὲν παρέλειπεν εἰς κάθε λόγον του νὰ ἐπικαλεῖται τὴν βοήθειαν τοῦ «παντοδυνάμου» καὶ νὰ ἐκφράζη τὴν βεβαιότητα, ὅτι «ἡ Πρόνοια» θὰ χαρίσῃ τὴν νίκην εἰς τὰ γερμανικά ὄπλα. Ὁ «παντοδύναμος» ὅμως τοῦ Χίτλερ δὲν εἶναι ὁ Θεός ὅπως τὸν δέχονται οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι, δὲν εἶναι ὁ νομοθέτης τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, ἀλλὰ μίς ἀκαθόριστος δύναμις χωρὶς ἐπιταγὰς, εἶ-

ναι ἴσως ὁ Θεὸς τῆς γερμανικῆς Φυλῆς, τὸν ὅποιον ὁ Φύρερ ἐφαντάζετο ὡς ἐθνικοσοσιαλιστὴν καὶ ἔξ ἴσου πειθαρχικὸν εἰς τὰς διαταγὰς του ὡς ἦτο καὶ ὁ γερμανὸς στρατιώτης. Ἀπὸ τοὺς Χιτλερικούς ἡγέτας τῆς Γερμανίας προεβάλλετο ἀκόμη ὡς ἐπιχείρημα τῆς «χριστιανικότητος» τοῦ συστήματός των ἡ χρηματοδότησις ὑπὸ τοῦ Κράτους τῆς γερμανικῆς Ἐκκλησίας. Ἡ συνέχισις ὅμως τῆς χρηματοδοτήσεως δὲν ἀποδεικνύει καθόλου αὐτὸν τὸν ἰσχυρισμόν, ἐφ' ὅσον αὐτὸ τὸ ἴδιον τὸ κράτος εἶχεν ἀφαιρέσει ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν κάθε δυνατὴν δράσασιν, ὑπέσκαπτε τὰς βάσεις τῆς διδασκαλίας της, παρεμπόδιζε τὸ ἔργον της καὶ κατεδίωκε τοὺς ἐργάτας της. Τὰ γορηγούμενα καὶ ὑπὸ τοῦ χιτλερικοῦ κράτους εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ποσὰ δύνανται νὰ παρομοιωθοῦν πρὸς τὰ ἔξοδα τῆς διατροφῆς καταδίκου, ὁ θάνατος τοῦ ὁποίου εἴτε ἀναμένεται νὰ ἔλθῃ μὲ τὴν ἀκολουθουμένην πολιτικὴν φυσιολογικῶς, εἴτε ἀναβάλλεται ἀπλῶς ἡ ἐκτέλεσις του διὰ λόγους σκοπιμότητος.

Πολὴ χαρακτηριστικὴ τῆς «θρησκευτικότητος» τοῦ τρίτου Ράιχ εἶναι αἱ χρησιμοποιούμεναι ὑπὸ τοῦ ἐπισήμου ρήτορός του, Γκαϊμπελς, ἐκφράσεις, ὅτε κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου μετεδίδοντο εἰδήσεις περὶ θρησκευτικῶν ἐκδηλώσεων ὑπὸ τῶν ἠνωμένων ἐθνῶν ἢ τῶν ἀρχηγῶν των. Κάθε τέτοια εἰδήσιν ὑπεδέχτο ὁ Γκαϊμπελς μὲ σωρείας ἀσεβῶν εἰρωνειῶν. Εἰς ἄρθρον του κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1940 εἰρωνεύεται τοὺς Ἄγγλους, διότι κατὰ τὰς δυσκόλους ἐκείνας δι' αὐτοὺς στιγμὰς κατέφευγον συχνὰ εἰς προσευχὰς καὶ ἐζήτουν τὴν θεῖαν βοήθειαν. Ὡς φαρισαϊσμόν χαρακτηρίζει ὁ ἴδιος εἰς ἄρθρον του τῆς 23ης Μαρτίου 1941 τὴν εὐσέβειαν τοῦ λόρδου Χάλιφαξ, ὁ ὅποιος, ὡς ὑπουργὸς τῶν Ἑξωτερικῶν τῆς Μ. Βρετανίας τότε, ἐκκλησιάζετο τακτικῶς εἰς ἰδιόκτητον Ἐκκλησίαν καὶ ὠμίλει πρὸς τὸ ἐκκλησιασμά. «Τώρα ποὺ πλησιάζει ἡ ἀποφασιστικὴ φάσις τοῦ πολέμου, κατέληγε, δὲν ὁμιλοῦμεν ἡμεῖς τόσον πολὺ ὡς οἱ Ἄγγλοι περὶ Θεοῦ, πιστεύομεν ὅμως εἰς αὐτόν... Οἱ εὐσεβεῖς λόρδοι ὀφείλουν νὰ ἀποβάλλουν τὰ ἄμφοι τῆς προσευχῆς. Μᾶς ἐκάλεσαν διὰ πόλεμον καὶ ὄχι διὰ τὴν μελέτην τῆς ἁγίας Γραφῆς. Κατὰ τὸν πόλεμον πολεμοῦν, ἐκείνον δὲ βοηθεῖ ὁ Θεός, ὁ ὅποιος καλύτερα καὶ γενναίωτερα ἀγωνίζεται καὶ ὄχι ἐκείνον, ὁ ὅποιος δυνατώτερα προσεύχεται». Παρομοίως εἰρωνικὰς ἐκφράσεις ἐχρησιμοποίησε καὶ εἰς σχετικὸν ἄρθρον του μετὰ τὴν συνάντησιν τῶν δύο ἡγετῶν ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ τὸ 1941. Κατὰ τὰς μεταδοθείσας τότε εἰδήσεις, οἱ δύο ἀρχηγοὶ παρηκολούθησαν πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν συνομιλιῶν τὴν θεῖαν λειτουργίαν εἰς τὸ παρεκκλήσιον

τοῦ πλοίου, ὅπου καὶ γονυκλινεῖς προσσηχθήσαν διὰ τὴν νίκην τῶν συμμαχικῶν ὅπλων. Εἰς κυκλοφορήσασαν τότε φωτογραφίαν εἰκονίζετο ὁ ἀείμνηστος πρόεδρος Ροῦζβελτ στηρίζων τὴν μίαν χεῖρα ἐπὶ τῆς βίβλου, αὐτὸ δὲ καὶ ἐξηρέθισε περισσότερον τὸν ὑπουργὸν τῆς Προπαγάνδας. Μὲ ταπεινὸς ἐκφορᾶσαι προσεπάθει νὰ γελοιοποιήσῃ τὸ γεγονός καὶ τοὺς διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἐγκαινιάσαντας τὸ ἔργον τῆς διασκέψεως ἠγέτας, οἱ ὅποιοι, κατ' αὐτόν, «κατέφευγον εἰς τὴν προσευχὴν, διότι δὲν ἠδύναντο νὰ πράξουν τίποτε ἄλλο διὰ τὴν μεταβολὴν τῆς πολεμικῆς καταστάσεως». Μὲ τὸ αὐτὸ εἰρωνικὸν ὕφος ἔγραφε καὶ βροδύτερον ὅτε ὁ κ. Τσῶρτσιλ εἶχε ἐπισκεφθῆ τὴν Οὐσσιγκτῶνα καὶ προηκολούθησε μετὰ τῆς κυρίας Ροῦζβελτ καὶ τοῦ Προέδρου τὴν θείαν λειτουργίαν τῶν Χριστουγέννων τοῦ 1941. Τὰς τοιαύτας «σκηνοθεσίας» χαρακτηρίζει ὁ διαφωτιστὴς τοῦ «τρίτου Ράιχ» ὡς «γελοίας».

Παρόμοιαι βέβαια ἐκδηλώσεις θὰ ἦσαν ἀκατανόητοι διὰ τὸ «χωρὶς Θεὸν» ναζιστικὸν συγκρότημα. Οἱ δημιουργοὶ τῆς «νέας τάξεως» εἶχον πεποιθήσιν εἰς τὸν «ἀήττητον γερμανικὸν στρατόν», τὴν μαχητικότητα τοῦ ὁποίου ἐχαρακτήριζον ὡς «προτοφανῆ εἰς τὴν ἱστορίαν» καὶ φυσικὰ ἀκαταμάχητον, καὶ ἐπίστευον ὅτι δὲν εἶχον ἀνάγκην οὐδεμιᾶς βοήθειας, οὔτε τῆς Θείας. Σχεδὸν κάθε ὥραν, ἄλλωστε, ἐξεδίδοντο τότε, συνοδευόμενα ὑπὸ θριαμβευτικῶν ἐμβατηρίων, τὰ ἔκτακτα ἀνακοινωθέντα τοῦ στρατηγείου των περὶ νέων «προτοφανῶν νικῶν», τὰ ὁποῖα εἶχον δημιουργήσει εἰς ὅλους των τὴν βεβαιότητα ὅτι δὲν εἶχον πραγματικὰ ἀνάγκην ἀπὸ καμμίαν βοήθειαν, διότι εἶχον «ἀπόλυτον ἐμπιστοσύνην εἰς τὰς ἰδίας των ἀηττήτους δυνάμεις», ὡς ἡ προπαγάνδα των διεκήρυντεν ἀνὰ τὸν τρομοκρατημένον τότε κόσμον, καὶ ὅτι θὰ ἐνίκων εἰς αὐτὸν τὸν πόλεμον ἀκόμη καὶ «χωρὶς Θεόν».

Τὰ πράγματα ὅμως μετεβλήθησαν. Αἱ «ἀήττητοι» γερμανικαὶ λεγεῶνες, ἀφοῦ ἐσκόπισαν τὸν θάνατον καὶ τὴν καταστροφὴν εἰς τὰς ὑπ' αὐτῶν «ἐλευθερομένας» χώρας καὶ ἔκαμαν τὴν χειροτέραν χοῆσιν τῆς προσωρινῆς ὑπεροχῆς των ἀπέναντι τῶν ἀδυνάτων καὶ ἀνετοίμων ἀντιπάλων των, ἠττήθησαν κατὰ κράτος ὑπὸ τῶν συμμαχικῶν καὶ παρεδόθησαν τελικῶς αὐτοὶ οἱ ἀήττητοι «γερναδιέροι» καὶ «μαχηταὶ» τοῦ Φύρερ εἰς ἀξιοθρήνητον πλέον κατάστασιν ἄνευ ὕψους εἰς τὰς νικηφόρους στρατιάς των. Ὅποια δραματικὴ διάψευσις τόσων ὑπερφιάλων ἐλπίδων! Καὶ ὅμως ἐπρόκειτο νὰ νικήσουν εἰς τὸν πόλεμον αὐτὸν καὶ μάλιστα «χωρὶς Θεόν».

XX

Ὁ καθορισμὸς τῶν νόμων, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων ἐξελίσσεται ἡ ἀνθρωπίνη ἱστορία, εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ δυσκολώτερα ἐνχειρήματα. Κάθε φιλόσοφος τῆς ἱστορίας παρακολουθεῖ τὴν ἐξέλιξιν τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων ἐκ τῆς ἀτομικῆς του σκοπιᾶς καὶ προσπαθεῖ νὰ συλλάβῃ τὸ νόημά των καὶ νὰ προσδιορίσῃ τοὺς νόμους, οἱ ὅποιοι διέπουν τὴν ἐξέλιξιν των, σύμφωνα μὲ τὰς ἀτομικὰς πεποιθήσεις του. Αἱ πικριώτεροι τῶν ἀπόψεων ἔχουν διατυπωθῆ πρὸς ἐρμηνείαν τοῦ «ἱστορικοῦ φαινομένου». Ἐν πάντως δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς βέβαιον, ὅτι τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἀνθρωπίνης ἱστορίας, ὡς καὶ τὸν «κόσμον» ἐπὶ τοῦ ὁποίου διαδραματίζεται, δὲν τὴν διέπουν τυφλαὶ δυνάμεις, ἀλλὰ νόμοι σταθεροὶ καὶ ἀμετάβλητοι ὡς καὶ ἐκεῖνον, τοὺς ὁποῖους εἶναι ἴσως δύσκολον νὰ συλλάβωμεν ἀλλὰ καὶ δὲν δυνάμεθα νὰ ἀρνηθῶμεν, καὶ τοὺς ὁποῖους ἔθεσεν ἡ δημιουργήσασα τὸν κόσμον καὶ τὸν ἀνθρώπον ἀνώτερα δύναμις, ὁ Θεός. Καὶ διὰ τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν ὡς καὶ διὰ τὴν ζωὴν τῶν ἐπὶ μέρους ἀτόμων ἔχουν τεθῆ ὠρισμένοι αἰώνιοι ἠθικαὶ νόμοι καθορίζοντες τὰς μεταξὺ αὐτῶν σχέσεις, τοὺς ὁποῖους οὐδεὶς δύναται νὰ καταπατῆ περιφρονητικῶς. Ὁ τολμῶν παρόμοιον ἐγχείρημα, δὲν θὰ πρέπει νὰ λησμονῆ ὅτι θὰ ὑποστῆ τὰ ἐπίχειρα τῆς διαπραττομένης παραβάσεως καὶ ὅτι θὰ τιμωρηθῆ ἀκριβῶς ὡς καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος, περιφρονῶν τὸν νόμον τῆς βαρῦτητος, ῥίπτεται εἰς τὸ κενόν.

Δὲν ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἐπαναλάβωμεν οὐδὲ νὰ συζητήσωμεν ἐνταῦθα τὴν γνώμην τῶν φιλοσοφούντων εὐσεβῶν χριστιανῶν συγγραφέων τοῦ τετάρτου μ. Χ. αἰῶνος, κατὰ τὴν ὁποίαν κάθε διώκτης τοῦ χριστιανισμοῦ τιμωρεῖται διὰ θανάτου. Ἐπιθυμοῦμεν νὰ διαπιστώσωμεν ὅμως ὡς δίδαγμα ἐκ τῆς ἱστορίας τῶν ἡμερῶν μας τὴν ἀποτυχίαν μιᾶς ἀπερείρας ἐπικρατήσεως, ἡ ὁποία ἐπεχειρήθη ὑφ' ἐνὸς κρατικοῦ συγκροτήματος μὲ τὴν ἐνσυνείδητον καταπάτησιν κάθε θείου καὶ ἀνθρωπίνου νόμου, καὶ τὴν διάψευσιν μιᾶς ὑπερφιάλου καὶ ἀναιδοῦς ἐλπίδος.

Ὁ εὐσεβὴς ψαλμῳδὸς θὰ ἠδύνετο καὶ σήμερον νὰ ἐπαναλάβῃ τοὺς στίχους του:

«Ὁδὸ γὰρ ἐν τῇ ρουφαίᾳ αὐτῶν ἐκκληρονόμησαν τὴν γῆν, καὶ ὁ βραχίων αὐτῶν οὐκ ἔσωσεν αὐτούς» (43,4), «ἄνδρα αἱμάτων καὶ δόλιον βδελύσεται Κύριος» (5,7).

#### ΑΝΔΡΕΑΣ ΦΥΤΡΑΚΗΣ

\* Πεφύκαμεν ἅπαντες πρὸς ἅπαν τὸ ἐπαινεῖόν τε καὶ τίμιον οἰκειῶς ἐθέλειν ἔχειν καὶ ἐν ἐπιθυμίᾳ τῆς κτήσεως γενέσθαι.

\* Μέμικται ὡς ἐπιπολὺ διὰ τῶν ἐναντίων πᾶσιν ὁ βίος

## ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

## Τὰ τῆς Ἐκπαιδεύσεως.

Ἐν συνεντεύξει του πρὸς τὸ «Ἐμπρός» ὁ Ὑπουργὸς τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας κ. Α. Μπαλᾶνος ἐκθέσας τὴν σημερινὴν κατάστασιν τῆς παρ' ἡμῖν ἐκπαιδεύσεως διεπίστωσεν αὐτὴν ὄχι εὐχάριστον, ὑπέδειξε δὲ καὶ τὰ μέτρα, τὰ ὁποῖα δεόν νὰ λάβῃ τὸ κράτος πρὸς ἐξυγίανσιν αὐτῆς. Ἄν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Κατοχῆς δὲν παρετηρήθησαν παρεκτροπαὶ εἰς τὰς τάξεις τῶν δημοσίων λειτουργῶν—ἐκτὸς ἴσως ὀλιγίστων ἐξαιρέσεων—, ἀκμαῖον δὲ διετήρησαν οἱ ἐν τῷ συνόλω τὸ ἐθνικὸν φρόνημα,

«τοὐναντίον, δυστυχῶς,—προσέθηκε—κατὰ τὴν ἐπακολουθήσαν τὴν Κατοχὴν ἐποχὴν τῶν ταξικῶν ἐρίδων πολλοὶ ἐκπαιδευτικοὶ, καὶ μάλιστα τῆς στοιχειώδους ἐκπαίδευσως, λησμονήσαντες τὴν ἀποστολὴν των ἐγένοντο κήρυκες ἀναρπτικῶν θεωριῶν καὶ ἀντεθνικῶν καὶ ἀντιθηρασκευτικῶν διδαγμάτων, ἐπιζητήσαντες τοιοῦτοτρόπως νὰ δηλητηριάσουν τὴν σπουδάζουσαν νεολαίαν». Οὗτοι «ἐπιλήσμονες τῆς ἀντεθεσίσης εἰς αὐτοὺς ὑπὸ τῆς Πολιτείας ἐντολῆς. Ζητοῦν τὰ ἐπιβάλουν ἀναρπτικῶς θεωρίας εἰς τοὺς μαθητὰς των ἐξασκοῦντες ἠθικὴν πίεσιν ἐπ' αὐτῶν καὶ προβαίνουν εἰς ἐκδηλώσεις ἀναρμόστους εἰς δημοσίους λειτουργοὺς. Αὐτοὶ οἱ λειτουργοί, πολλὴ δὲ περιουσία οἱ ἀμέσως ἢ ἐμμέσως καὶ ἀποδεδειγμένως συνεργήσαντες εἰς κολασίμους πράξεις, εἶνε ἀδύνατον νὰ παραμείνουν εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ θὰ ἦτο ἀκατανόητον τὸ κράτος νὰ μισθοδοτῇ μορφωτὰς τῆς νεολαίας ἀνθρώπους ἀνατρέποντας τὴν ἔννοιαν αὐτῆν τοῦ κράτους. Καὶ ἐρωτῶ: ἂν ἐπεκράτουν αἱ ἀναρπτικαὶ θεωρίαι, θὰ ἦσαν ἀνεκτοὶ ἐκπαιδευτικοὶ ἀντίθετοι πρὸς αὐτὰς καὶ ὑπέμυχοι ἐθνικιστικῶν ἀπόψεων;»

Ἐν γένει δὲ—δηλοῖ ὁ κ. Ὑπουργός—τὸ Κράτος πρέπει νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὸ ζήτημα τῆς Παιδείας ὡς ἐν τῶν κυριωτέρων καὶ πρωτοεργικῶν ζητημάτων, τὸ μὲν ἐξευρισκομένον τοῦ ἀπαραίτητου διὰ τὴν ἀναδιοργάνωσιν αὐτῆς χρημάτων, τὸ δὲ πραγματοποιουμένης τῆς ἐκκαθαρίσεως τῆς παιδείας ἀπὸ τῶν ἐπιβλαβῶν στοιχείων, πληρουμένων πασῶν τῶν κειῶν θέσεων, ἀναθεωρουμένον τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ προγράμματος καὶ ὀριστικῶς ρυθμιζομένου τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος διὰ τὰ σχολεῖα.

## Τὰ τοῦ Κλήρου.

Ἀλλὰ καὶ τοῦ ἱεροῦ Κλήρου τὴν σημερινὴν κατάστασιν ὁ κ. Ὑπουργός ἐν τῇ αὐτῇ συνεντεύξει δὲν ἐβρίσκει ἱκανοποιητικὴν.

«καὶ εἰς τοῦτο εὐθύνεται ἐπίσης Πολιτεία καὶ Ἐκκλησία. Ἡ μόρφωσις τῶν πλείστων ἐφημερίων, συμπεριλαμβανῶν εἰς 7½ χιλιάδας περίπου, εἶνε κάτω τοῦ μετρίου, καὶ οἱ πλείστοι ἐξ αὐτῶν, ἄλλοι τελετουργοί, εἶνε ἀνάητοι νὰ ἐπιδράσουν ἠθοπλαστικῶς ἐπὶ τοῦ κοινῶν. Τὰ ζητήματα ἐκπαιδεύσεως καὶ μισθοδοσίας τοῦ Κλήρου πρέπει νὰ ἀπασχολήσουν σοβαρῶς Ἐκκλησίαν καὶ Πολιτείαν. Αἱ ὑπάρχουσαι ἐκκλησιαστικαὶ σχολαί, 7 τὸν ἀριθμὸν, ὧν δύο μόνον λειτουργοῦν σήμερον, καὶ αὐταὶ ἑλλειπῶς, χρήζουσιν ἄρδην ἀναδιοργανώσεως»

Καὶ περὶ τούτου μεριμνᾷ μὲν συσταθεῖσα ἐξ εἰ-

δικῶν ἐπιτροπῆ, ὡς ἤδη ἀνέγραψεν ἡ «Ἐκκλησία», ἀλλ' ὁ κ. Ὑπουργός φρονεῖ ἐπὶ πλέον, ὅτι

«καὶ διὰ τὴν οικονομικὴν θέσιν τοῦ Κλήρου πρέπει νὰ ληφθῇ φροντίς καὶ νὰ παύσῃ ἡ παρατηρουμένη ὡς πρὸς τὰς ἀποδοχὰς ἀνισότης μεταξὺ ὁμοιοβάθμων ἐπι κληρικῶν, τῶν ὁποίων τινές, καὶ δὴ ἐν Ἀθήναις, ἔχουσιν πλουσιωτάτας ἀπολαβὰς, ἐνῶ ἄλλοι κυριολεκτικῶς πεινοῦν ἢ, διὰ τὰ ἡποφύγουν τὴν πενίαν, ἐξευτελιζοῦν ἑαυτοὺς καὶ τὸ ἄξιομα. Πάντως ὁ ἔχων τὰ προσόντα ἐφημέριος δεόν νὰ ἐξισωθῇ πρὸς τοὺς ὁμοιοβάθμους ἐκπαιδευτικοὺς λειτουργοὺς.

Ἐνοεῖται—προσθέτει ὁ κ. Ὑπουργός—ὅτι μεγάλη προσοχὴ πρέπει νὰ δίδεται περὶ τὴν ἐκλογὴν τῶν ἐπισκόπων καὶ τὴν χειροτονίαν τῶν κληρικῶν, πρᾶγμα ποῦ δυστυχῶς δὲν συμβαίνει πάντοτε, ἀπαραίτητος δὲ εἶνε ἡ παραμονὴ τῶν ἐπισκόπων εἰς τὰς ἐδρας των καὶ ἡ περιοδεία εἰς τὰς ἐπαρχίας των. Δυστυχῶς—ἐπιλέγει—καὶ τινες κληρικοὶ—ἀνώτεροι καὶ κατώτεροι—ἐπιλαθόμενοι τῆς ἱερᾶς των ἀποστολῆς, ἀνεμίχθησαν, καὶ δὴ σκανδαλωδῶς, εἰς ταξικὸν ἀγῶνα, λησμονήσαντες ὅτι οὐ μόνον συμφωνῶς πρὸς τὴν Ἁγίαν Γραφὴν καὶ τοὺς ἱεροὺς κανόνας, ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτὸ τὸ συμφέρον τῆς Ἐκκλησίας, ἐπιβάλλεται εἰς τὸν κληρικὸν ἀπολύτως ἡ ἀποχὴ ἀπὸ πύσης ταξικῆς πολιτικῆς ἢ κομματικῆς ἀναμίξεως καὶ ἀπὸ πάσης ἐμπλοκῆς εἰς τὰς τοῦ βίου πραγματίας».

## Μόνη ἡ Ἐκκλησία.

Ἐ ἐρρωμένη κατὰ τοῦ γερμανισμοῦ ἀνίστασις τῆς Ἐκκλησίας, ἐν γένει, τόσον κατέπληξε τὸν διάσημον γερμανὸν Ἰουδαῖον Einstein, ὥστε μετέβαλε ριζικῶς τὴν πρὸς αὐτὴν προτέραν του στάσιν. Μάτην ἀπέβλεψε, λέγει, πρὸς τὰ Πανεπιστήμια καὶ τὸν τύπον τῆς Γερμανίας, προσδοκῶν νὰ γέξουν διαμαρτυρίας φωνῆν. Ἀμφότεροι ἐσιώπησαν. Ἡ Μόνη ἡ Ἐκκλησία ἔβρωσεν ἀνάστημα ἐναντίον τοῦ κατὰ τῆς ἀληθείας ἀγῶνος τοῦ Χίτλερ. Οὐδέποτε πρότερον ἠθάνθη διὰ τὴν Ἐκκλησίαν ἐνδιαφέρον—τώρα ὅμως αἰσθάνομαι μεγάλην πρὸς αὐτὴν ἀγάπην καὶ εὐκρινὴ θάυμασμόν, διότι μόνη αὐτὴ ἔσχε τὸ θάρρος καὶ τὴν σταθερότητα νὰ ἀμυνθῇ τῆς διανοητικῆς ἀληθείας καὶ τῆς ἠθικῆς ἐλευθερίας. Οὕτω ἀναγκάζομαι νὰ ὁμολογήσω δι. ὅτι ποτὲ περιεφρόνουν, τώρα ἐπαινῶ ἀνεπιφυλάκτως».

## Ἡ κραυγὴ τῆς δικαιοσύνης.

Τὸ παμπόθητον ἄκουσμα τῆς ἐκχειρίας διεδέχθησαν πανταχόθεν ἐπικλησεις περὶ δικαιοσύνης. Δικαιοσύνην διψᾷ ὁ κόσμος. Τὸ τέλος ἐνὸς πολέμου δὲν εἶνε κατ' ἀνάγκην καὶ εἰρήνη: ἀρχή, διότι κάλλιστα δύναται νὰ μὴ ἦνε καὶ ὁ πλήρης θρίαμβος τῆς δικαιοσύνης. Τὸ τέγμα ἐνὸς νικηφόρου πολέμου δυνατὸν νὰ ἦνε ἀπλῶς μία νίκη. Νίκη ὅμως μὴ ἐγερμένη δικαιοσύνην εἶνε ἀντοχημα ἄλλος πόλεμος, ἐφ' ὅσον ἀποτελεῖ ἀδικίαν, νέαν δηλαδὴ σερράξωσιν ἀφορμὴν. Ἡ ἑλληνικὴ ψυχὴ ἔχασε τὰ μέγιστα ἐπὶ τῇ, δι' ἣν καὶ αὐτὴ τόσον συνέβαλε, νίκη, καὶ ἀνεκονφίσθη τὰ μέγιστα ἀπολαύσασα τὴν εἰρήνην—ἄξιο! ὅμως εὐλόγησ' ὅπως ἡ δικαιοσύνη ἐπιστρέψῃ καὶ τὴν νίκην καὶ τὴν εἰρήνην. Τότε μόνον ἡ πρόσφατος νίκη θὰ σημειώσῃ ἀποφασιστικῶς καμπίην ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος.

## ΧΡΟΝΙΚΑ

Υπό τοῦ Ὑπουργείου Θρησκευμάτων καὶ Ἐθνικῆς Παιδείας παρεκλήθησαν τηλεγραφικῶς οἱ Σεβ. Μητροπολίται τῆς Ἐπικρατείας ὅπως ὑποβάλλωσι καταστάσεις τῶν κενῶν ἐφημεριακῶν θέσεων τῶν ἐπαρχιῶν αὐτῶν, ἵνα ληφθῶσιν αὐταὶ ὑπ' ὄψιν διὰ τὰ προσεχῶς ἰδρυθῆσόμενα ἐκκλησιαστικὰ Φρονιστήρια.

— Δ' ὑπουργικῆς ἐγκυκλίου παρεκλήθησαν οἱ Σεβ. ἱεράρχαι νὰ ὑποβάλλωσιν εἰς τὴν Γενικὴν Διεύθυνσιν τῶν Θρησκευμάτων λεπτομερῆ ἐκθέσεις τῶν πεπραγμένων τῶν ὑπ' αὐτοὺς ἱερῶν μητροπόλεων καὶ τοῦ ἱεροῦ κλήρου κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ λήξαντος πολέμου καὶ τὰ ἔτη τῆς κατοχῆς, προκειμένου νὰ καταρτισθῇ ἐν καιρῷ συνολικὴ ἐκθέσις ἕτης καθόλου δράσεως τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὰ δευὰ ἐκεῖνα ἔτη.

— Τὸ Ὑπουργεῖον Στρατιωτικῶν, ἀκυροῦν πρότερον πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον ἔγγραφον αὐτοῦ, διὰ νεωτέρου πρὸς αὐτὴν ἔγγραφου καθώρισεν ὅπως μὴ γίνονται ἐφεξῆς δεκτὰ πρὸς χειροτονίαν ἄτομα μὴ ἐκπληρώσαντα πλήρως τὰς στρατιωτικὰς αὐτῶν ὑποχρεώσεις, οἱ δὲ μέχρι τῆς 20 Ἀπριλίου ἐν. ἔτους προχειρισθέντες εἰς θρησκευτικούς λειτουργοὺς καὶ μὴ ἐκπληρώσαντες τὰς στρατιωτικὰς αὐτῶν ὑποχρεώσεις ὅπως, ἅμα τῇ προσκλήσει τῆς κλάσεως ἢ τῆς κατηγορίας των, προσέρχονται εἰς τὴν ὑπὸ τῆς ἐγκυκλίου προσκλήσεως καθοριζομένην ἐκάστοτε μονάδα πρὸς ἐκπλήρωσιν ἢ συνέχισιν τῆς ὀφειλομένης ὑποχρέωσης θητείας. Οὗτοι, μὴ ἀποβάλλοντες τὸ ἱερατικὸν των σχῆμα, θὰ χρησιμοποιηθῶσιν ὑπὸ τῶν Μονάδων ὡς κληρικοί. Προθεσμία κατατάξεως ὠρίσθη ἢ μέχρι 31 λήξαντος μηνὸς εἰς τὸ πλησιέστερον τάγμα Ἐθνοφυλακῆς. Κατὰ τὸ ἐν λόγῳ ἔγγραφον, «πέραν τῆς προθεσμίας ταύτης θὰ ὦσιν ἀνυπότακτοι καὶ θὰ ὑπέχωνσι διετὴ πρόσθετον ὑποχρέωσιν, μὴ ἐξαγοραζομένην, καὶ τὸς ἐκ τοῦ νόμου ποινικὰς εὐθύνας».

### ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΑΘΗΝΩΝ

Τῷ προπαραελθόντι Σαββάτῳ (19) ἀφίκετο εἰς Ἀθήνας ὁ Ἐπίσκοπος τῶν Μεθοδιστῶν καὶ Πρόεδρος τῆς Ὀμοσπονδίας τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν Ἀμερικῆς Σεβ. Μπόμπλεϋ Ὁξναμ, ὅστις κατὰ τὴν διήμερον ἐνταῦθα παραμονὴν διετέλεσε φιλοξενούμενος τῆς Α. Μ. τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀντιβασιλέως. Εἰς τὴν Α. Σ. τῇ ἐσπέρας τῆς ἐπιούσης, Κυριακῆς (20), παρετέθη ἐν τῷ Οἴκῳ τῆς Ἀντιβασιλείας τιμητικὸν δεῖπνον, οὗτινος μετέσχον ὁ Ὑπουργὸς τῶν Θρησκευμάτων καὶ Ἐθνικῆς Παιδείας κ. Δ. Μπαλάνος, ὁ προεδρεύων τῆς Ἱ. Συνόδου μετὰ τῶν μελῶν αὐτῆς, ὁ Κοσμητὸρ καὶ οἱ καθηγηταὶ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ ἐνταῦθα Πανεπιστημίου, ὁ βασιλικὸς παρὰ τῇ Ἱ. Συνόδῳ Ἐπίτροπος καὶ ἄλλοι ἐπίσημοι. Κατὰ τὰ ἐπιδόγματα ἀντηλλάγησαν ἐπικαιροὶ προποσεῖς μεταξὺ τῆς Α. Μ. τοῦ Ἀντιβασιλέως καὶ τοῦ ἐπισήμου φιλοξενουμένου.

— Περὶ τὴν 11 π. μ. τῆς προπαραελθούσης Κυριακῆς (20) ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τοῦ Πανεπιστημίου ἐτελέσθη ἐπιστημονικὸν μνημόσυνον τοῦ ἀειμνήστου καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Κωνσταντίνου Δυσβουνιώτου, ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀντιβασιλέως, τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Παιδείας κ. Δ. Μπαλάνου, τῶν καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου καὶ πολλῶν τι-

μώντων τὴν μνήμην τοῦ ἐκλιπόντος ἐπιστήμονος. Τὸν κατὰλληλον λόγον, δημοσιευθῆσόμενον ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς τεύχους τῆς «Ἐκκλησίας», εἶπεν ὁ διάδοχος τοῦ ἐκλιπόντος εἰς τὴν ἔδραν τῆς Συμβολικῆς καὶ τῆς Ἱστορίας τῶν δογμάτων καθηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς κ. Ἰωάννης Καρμίρης.

— Τῇ 27 λήξαντος μηνὸς ἐν πολυπληθεστάτῃ συγκεντρώσει τῶν βορειοηπειρωτῶν, παρόντων καὶ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Ἰωαννίνων καὶ Κόρυτσας, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀγρυζοκάστρου κ. Παντελεῖμων διεκτραγωδήσας τὰ δευὰ, ἅτινα ὑφίστανται οἱ Ἕλληνικοὶ πληθυσμοὶ τῆς Βορείου Ἡπείρου ἀπὸ μέρους τῶν ἀλβανικῶν ὀρθῶν, κατέστη ἐρμηνευτῆς τῆς ἀγωνίας τῆς ἑλληνικῆς ἐκεῖνης περιοχῆς καὶ τοῦ γενικοῦ αἰτήματος τῆς ὀριστικῆς ἐνώσεως αὐτῆς μετὰ τῆς Μητρὸς Ἑλλάδος. Μετὰ τὰς ἀγορεύσεις καὶ ἄλλων ρητόρων, οἱ πάντες μετέβησαν εἰς τὸ μνημεῖον τοῦ Ἀφανοῦς Στρατιώτου, ἔνθα μετὰ προσευχῆν, καθ' ἣν ἄπαντες τὸ πλῆθος ἐγονυπέτησεν, ὁ Σεβ. Παντελεῖμων κατέθηκε στέφανον. Παρόμοια πάνδημα συλλαλητήρια ἐγένοντο ταυτοχρόνως καὶ ἐν Ἰωαννίνοις, Θεσσαλονίκῃ καὶ ἐν Λαρίσῃ. Πανταχοῦ ἐνεκρίθησαν ἐνθουσιαστικῶς ψηφίσματα ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως.

### Ε Π Α Ρ Χ Ι Α Ι

#### Μητρόπολις Μυτιλήνης

Ὁ Σεβασμ. Μητροπολίτης Μυτιλήνης κ. Ἰάκωβος, τὸν ὅποτον διὰ λόγους προσωπικῆς ἐμπαθείας εἶχον περιορίσει τὸ ΕΑΜ καὶ ὁ ΕΛΑΣ εἰς τὴν ἐν Χάλκι—Μυτιλήνης θερινὴν κατοικίαν του ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ παρελθόντος ἔτους, ὅτε ἐγκατέλειψαν τὴν νῆσον οἱ Γερμανοὶ, κατελθὼν τὸ πρῶτον ἤδη μετὰ ὀκτάμηνον ἀπουσίαν τὴν Κυριακὴν τῶν Βαίων, 29ην Ἀπριλίου, κατὰ τὰς ἀπογευματινὰς ὥρας, εἰς τὸ Μητροπολιτικὸν Μέγαρον, ἐγένετο ἀντικείμενον θεοματῶν ἐκδηλώσεων ἀπὸ μέρους τῶν κατοίκων τῆς πόλεως. Ἄπειρα πλῆθη χριστιανῶν ἔσπευσαν διὰ νὰ ἐπισκεφθῶσιν τὸν ἀδίκως τλαιπωρηθέντα Ἱεράρχην των καὶ νὰ ἐκδηλώσωσιν πρὸς αὐτὸν τὴν συμπάθειαν, τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν ἀφοσίωσιν των. Τὴν ἐσπέραν τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἄχοροστάτησεν εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν Ναὸν κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ Νυμφίου. Πρωτοφανῆς ἦτο ἡ συρροὴ τῶν χριστιανῶν, οἵτινες κατέκλυσαν τὸν ναόν, τὸν περίβολον καὶ τὰς παρακειμένας κεντρικὰς ὁδοὺς, διὰ νὰ ἴδωσιν τὴν Ποιμενάρχην των εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ του καθήκοντα.

Ἀγξιάσης τῆς ἀκολουθίας ὁ Σεβ. Μητροπολίτης ὠμίλησε πρὸς τὸ ἐκκλησίασμα μὲ πνεῦμα ἀνεξικακίας, δὸς συγχώρησιν εἰς ἐκείνους, οἵτινες ἐξ ἀνθρωπίνης ἀδυναμίας τὸν ἐπύκρναν. Μετὰ ταῦτα πάντες ἀνεξαιρέτως, ἄνδρες, γυναῖκες, παιδιὰ, παρήλασαν πρὸ τοῦ ἀρχιερατικοῦ θρόνου καὶ ἠσπάσθησαν μετὰ θαυμάσιον τὴν δεξιὰν τοῦ Ἱεράρχου. Ὁ συνωστισμὸς διήρκεσεν ὑπὲρ τὴν ὥραν, ἦσαν δὲ τόσον συγκινητικαὶ αἱ ἐκδηλώσεις τοῦ λαοῦ, ὥστε οἱ περισσότεροι δὲν ἠδύνατο νὰ συγκρατήσωσι τὰ δάκρυά των.

Αἱ στρατιωτικαὶ Ἀρχαὶ εἶχον τὴν γνώμην, ὅτι θὰ διαταράσσειτο ὑπὸ τῶν ἀσκοκομμουνιστῶν ἡ τάξις ἐν τῇ πόλει ἐκ τῆς καθόδου τοῦ Μητροπολίτου, ἀλλ' οὐδὲν ἀπολύτως ἐκτροπὸν ἐσημειώθη. Τὸναντίον, πάντες ὑπεδέχθησαν αὐτὸν μετὰ σεβασμοῦ καὶ ἄκρας εὐλαβείας.

Ὁ Σεβασμ. Μητροπολίτης ἄχοροστάτησεν εἰς ὅλας τὰς ἱερὰς ἀκολουθίας καὶ τελετὰς τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος ἐν μέσῳ πολυπληθεστάτου ἐκκλησιασματος ἐπὶ παρουσίᾳ καὶ

τῶν Ἀρχῶν τῆς πόλεως. Τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα ἐπεσκέφθη μετὰ τοῦ κ. Νομάρχου καὶ τοῦ κ. Εἰσαγγελέως τοῦ Στρατιῶνας, τὰ Ἀστυνομικὰ Τμήματα, τὴν Ναυτικὴν Βάσιν καὶ τὸ Ἀντιτορπιλικὸν «Λετός», γενόμενος πανταχοῦ δεκτός μετὰ τῶν προσηκουσῶν τιμῶν. Πρὸς τοὺς ἄνδρας τοῦ στρατοῦ τῆς Ἠφῆς καὶ τῆς θαλάσσης ἀπηύθυνε θερμοὺς λόγους, τονώσας τὸ ἐθνικὸν φρόνημα.

Ἦδη, κατόπιν ἐπαρθέσεως τοῦ Εἰσαγγελέως κ. Κωνσταντοῦ, ἀπεκαταστάθησαν εἰς τὰ Ἰδρύματα τῆς Νήσου, τὰ Ἐκπαιδευτικὰ καὶ τοὺς Φιλανθρωπικοὺς Ὀργανισμοὺς αἰνόμιμοι Ἐφορεῖαι, αἵτινες εἶχον ἐκδιωχθῆ ὑπὸ τῶν ἐμποκομμουνιστῶν, ὁ δὲ Σεβ. Μητροπολίτης, ὅστις εἶναι ὁ ἐμπνευστὴς καὶ δημιουργὸς ὅλων τῶν μεγαλοεργημάτων τῆς Λεσβιακῆς Φιλανθρωπίας, ἀνέλαθε πλὴν τὰ καθήκοντά του, ἀρξάμενος καὶ αὐτὸς τοῦ περιλάμπρου καὶ θαυμαστοῦ ἔργου τοῦ πρὸς ἀνακούφισιν τῶν ἐνδεῶν καὶ τῶν πασχόντων τῆς τόσοσιν δοκιμασθείσης Λέσβου.

#### Μητρόπολις Ζιχνῶν

Τὴν 19ην παρ. μηνὸς Ἀπριλίου ἐγένετο ἐν Ν. Ζιχνῆ ἡ ἐνθρόνισις τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ζιχνῶν κ. Κυρίλλου. Σύμπας ὁ κληρὸς καὶ ὁ λαὸς τῆς Ζιχνῆς καὶ τῆς περιφέρειας μετὰ σημαίων καὶ λαβάρων, ἡγουμένης τῆς φιλαρμονικῆς τοῦ δήμου, ὑπεδέχθη τὸν νέον ποιμενάρχην τῶν ἔξωθεν τῆς πόλεως μὲ δαίγματα θαυμάτης ἀφραϊώσεως. Κατὰ τὴν διαδρομὴν καὶ μέχρι τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ εἶχον στρωθῆ πολυτελεῖς τάπητες καὶ ὁ λαὸς δι' ἀνθῶν ἔρριψε τὸν ἱεράρχην του, κομίζοντα τὸ μήνημα τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἐπαγρυπνήσεως τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας ἐπὶ τὰ μαρτυρικά της τέκνα. Μετὰ τὴν εὐχὴν προσφωνήσεως ὁ Σεβασμιώτατος κ. Κύριλλος ἐξέφώνησε μακρὸν λόγον ἐθνικοθρησκευτικοῦ περιεχομένου, ἀξιῶσας ἅμα παρὰ τοῦ ποιμνίου του νὰ λησμονήσῃ τὰς παρεξηγήσεις τοῦ παρελθόντος καὶ πάντες νὰ δώσουν εἰς ἀλλήλους τὰς χεῖρας, συνεργαζόμενοι ἐν ἀγαπῆ συμποσίᾳ ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ἀνασυγκροτουμένης Ἑλλάδος. Τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Ζιχνῶν ἐπεσκέφθησαν ὁ ὑπουργὸς Γενικῆς Διοικητικῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας κ. Κωνσταντῆ Πουλος, ὁ Νομάρχης Σερρών κ. Νικόγλου, ὁ Στρατ. Διοικητὴς Σερρῶν κ. Καλλιτάτζης καὶ ἐκπρόσωποι τῆς «Οὐνρα», μεθ' ὧν συνειργάσθη ἡ Α.Σ. ἐπὶ ζητημάτων ἀπασχολούντων τὴν ἐπαρχίαν του. Ἐπιτροπὴ ἐκ Καθηγητῶν τῶν Πανεπιστημίων κ. κ. Χόνδρου, Βλάχου, Θεοφρασκοπούλου (Ἀθηνῶν), Κυριακίδη καὶ Φραγγίστα (Θεσσαλονίκης) ἐπισκεψάμενος τὴν Α.Σ. ἐζήτησε πληροφορίας περὶ τῆς ἐκτάσεως τῶν καταστροφῶν καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν θυμάτων ἐκ τῆς Βουλγαρικῆς θηριωδίας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ. Τὸν Σεβ. Ζιχνῶν ἐπεσκέφθη ἐπίσης ὁ Ὑπουργὸς Ἰεν. Διοικητικῆς Βορείου Ἑλλάδος κ. Μερωνίτης, πρὸς ὃν ὁ Σεβ. ἐνεχείρισε μακρὸν ὑπόμνημα, ἐν ᾧ ἐκθῆται ἐμπειριστατικῶς τὰ ἀπασχολούντα τὴν ἐπαρχίαν του ζητήματα.

#### ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

Ἐκ τῶν κατ' αὐτὰς ληφθέντων ἐξ Ἀλεξανδρείας τόμων τοῦ Δελτίου τῶν Πατριαρχείων Ἀλεξανδρείας «Πανταίου» τῶν ἐτῶν 1941—1944 ἀρθόμεθα τὰς ἀκολούθους εἰδήσεις περὶ τῆς κατὰ τὰ ἔτη ταῦτα ἐκκλησιαστικῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Ἀλεξανδρείαν κινήσεως:

Ἐπὶ τῇ ἐορτῇ τῆς Ἐπιφανείας τοῦ Κυρίου καὶ τοῦ θαγιασμοῦ τῶν ὑδάτων διὰ τοῦ τιμίου Σταυροῦ (1941) ἡ

Α. Θ. Μ. ὁ Πατριάρχης Χριστοφόρος ἀπέστειλε πρὸς τὸν Ἀρχηγὸν τοῦ στόλου τῆς Μεσογείου ναύαρχον Σερ Ἀντριους Κόνιγκαμ τὸν Σταυρὸν τοῦτον ἵνα ἀείψοιτε χρησιμεύῃ αὐτῷ ὡς φύλαξ καὶ ὄπλον ἀήτητον, τηρούμενος μεταξύ τῶν κειμηλίων τοῦ ἀγγλικοῦ Ναυαρχείου. Ὁ ναύαρχος ἐν ἀπαντητικῇ ἐπιστολῇ ἐκφράσας τὴν εὐγνωμοσύνην αὐτοῦ διὰ τὸ «ῥαίον τοῦτο δῶρον τῆς Ὁρθοδόξου ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας Ἀλεξανδρείας», ἐδήλωσεν ὅτι προσίθεται νὰ θέσῃ αὐτὸ «εἰς φύλαξιν εἰς τὸ παρεκκλήσιον τῆς ναυαρχίδος τοῦ στόλου τῆς Μεσογείου», ἐξέφρασε δὲ τὴν πεποίθησιν ὅτι ἡ παρουσία αὐτοῦ «βὰ ἐνισχύσῃ ἡμᾶς ἐν ταῖς προσπάθειαις ἡμῶν ὅπως ὑπερισχῶσμεν τῶν ἐχθρῶν τῆς χριστιανικῆς πίστεως».

— Ὁ αὐτὸς ναύαρχος δεχθεὶς παρὰ τῆς Α. Θ. Μ. τοῦ Πατριάρχου δωρηθεῖσαν αὐτῷ εἰκόνα τοῦ Ἁγ. Νικολάου, ἐν τῇ ἀπαντητικῇ του ἐγγράφῳ ἐχαρκτήρισε τὴν προσφορὰν «οὐ μόνον ὡς δαίγμα ἐκτιμήσεως καὶ σύμβολον φιλίας, ἀλλὰ καὶ ὡς ἰδεῶδες, πρὸς τὸ ὅποσον τὸ βασιλικὸν ναυτικὸν ὑφείλει νὰ ἀποβλέπῃ», δίδει «ἡμεῖς, ὡς ὁ ἅγ. Νικόλαος, πρέπει νὰ διακριθῶμεν ἐν τῇ καλωσύνῃ καὶ φιλανθρωπίᾳ αἵτινες προστατεύουν τοὺς πτωχοὺς καὶ τοὺς ἀδυνατούς». Καὶ ἡ εἰκὼν αὕτη ἀπετέθη ἐν τῷ παρεκκλήσιῳ τῆς ναυαρχίδος.

— Ἀρχομένου τοῦ Ὀκτωβρίου τοῦ 1941 ἡ Α. Θ. Μ. ὁ Πατριάρχης, ἀναχωρήσας ἐκ Καΐρου καὶ ἐν Καντάρᾳ παραλαβὼν συνοδὸν τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Πηλουσίου κ. Παρθένιον, διὰ Χάϊφας, Ἀκρῆς, Τύρου καὶ Σιδῶνος κατηνθύνθη εἰς Λίβανον, εἰς τὰ σύνορα τοῦ ὁλοῦ ὑπεδέχθη αὐτὸν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Λιβάνου κ. Ἡλίας. Ἐν Τύρῳ προὔπανθηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀπεσταλμένου τῆς Α. Θ. Μ. τοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας Θεοφίλ. Ἐπισκόπου Σελευκίας κ. Σεργίου, ἐν συνοδείᾳ καὶ αὐτοῦ ἀφίκετο εἰς Βηρυτόν, εἰς τὴν εἴσοδον τῆς ὁποίας ἐγένετο εἰς αὐτὸν μεγαλειώδης ὑποδοχὴ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Κυβερνήσεως τοῦ Λιβάνου. Μετὰ τὴν ἐν τῷ μητροπολιτικῷ μεγάρῳ γενομένην δεξίωσιν καὶ τὸ παρατεθὲν αὐτῷ γεῦμα, ὅστις μετέσχον πάντες οἱ ἐπίσημοι, ὁ Πατριάρχης ἐπεσκέφθη τὴν ἐν Γάρμπ τοῦ Λιβάνου ὀρθόδοξον μονήν, μεθ' ἧς ἀπῆλθεν εἰς Δαμασκόν. Ἐν τῇ εἰσόδῳ τῶν Πατριαρχείων ὑπενήθη ὑπὸ τῆς Α. Θ. Μ. τοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας κ. Ἀλεξανδρου, μεθ' οὗ ἀντήλλαξε θερμὸν ἀδελφικὸν ἀπασμὸν. Καθ' ἅπαν τὸ διάστημα τῆς ἐν Δαμασκῷ διημερίας τοῦ Πατριάρχου πλῆθος πολὺ λαοῦ προσήρχοντο πρὸς ἀπασμὸν τῆς δεξιᾶς του. Οἱ δύο Πατριαρχαὶ ἐπεσκέφθησαν τὴν ἰ. μονὴν τῆς Παναγίας Σεϊδνάγιας, ἐνθα παρεμειναν ἐπὶ διήμερον, ἐπανακάμψαντες δ' εἰς τὴν πόλιν συνελευτούργησαν ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῶ καὶ περὶ τὸ τέλος τῆς λειτουργίας ἐτέλεσαν δέησιν ὑπὲρ εἰρήνης τοῦ κόσμου καὶ ἐπικρατήσεως τῶν συμμαχικῶν ὄπλων. Ἐν Μπουλντιάν, ὅπου ὁ Πατριάρχης ἀπεσῶθη πρὸς ἀνάπουσιν, ἐπεσκέφθησαν αὐτὸν ὁ Σεβ. Μητροπ. Ἀρκαδίας κ. Ἐπιφάνιος καὶ ὁ Θεοφ. Ἐπίσκοπος Παμύρας κ. Φώτιος, ἀναχωροῦντι δ' αὐτῷ ἐκ Δαμασκοῦ ὁ Πρόεδρος τῆς Συριακῆς Δημοκρατίας ἀπένευσε τὸ Χρυσὸν Μετάλλιον Ἀξίας τῆς Συριακῆς Δημοκρατίας. Ἀμφότεροι οἱ Πατριαρχαὶ κατελθόντες εἰς Βηρυτόν μετὰ τῶν συνοδείων αὐτῶν συνελευτούργησαν ἐν τῷ ναῶ τοῦ ἁγ. Γεωργίου, ἐπεσκέφθησαν δὲ καὶ τὸ Πανεπιστήμιον τῆς πόλεως. Ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τῆς Μητροπόλεως

ή Α. Θ. Μ. ο Πατριάρχης 'Αλεξανδρείας ομιλήσας πρὸς πυκνότερον ἐκ τῶν προκρίτων τῆς πόλεως ἀκροατήριον ἐξέθηκε τὰς ἐκ τῆς ἐπισκέψεως τῶν ὀρθοδόξων παροικιῶν Συρίας καὶ Λιβάνου ἐντυπώσεις αὐτοῦ, ὑπέμνησε τὸν καθαρῶς ἑλληνικὸν χαρακτήρα τῶν χριστιανῶν τοῦ ἱστορικοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου τῆς 'Εκκλησίας 'Αντιοχείας, ἐπήνεσε τὴν εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν ἐμμονὴν των, παρὰ τὰς ἀπὸ θυνετίας ἐνταθείσας προπαγανδιστικὰς ἐνεργείας πρὸς διαστροφήν τοῦ ἔθνικοῦ φρονήματος καὶ τῶν αἰσθημάτων των, συνέστησε δὲ ὅπως ὁ ὀρθόδοξος τῆς Συρίας λαὸς ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τῆς 'Εκκλησίας του ἀποδοθῆ εἰς ἐντατικωτέραν δρᾶσιν πρὸς ἐπανάληψιν τῶν σχέσεών του μετὰ τῶν λοιπῶν ὀρθοδόξων Πατριαρχείων, ἵνα διὰ τῆς συνεργασίας ταύτης ἐπιτευχθῆ ἡ ἀτόνησις τῆς εἰς βῆρος τῆς 'Εκκλησίας καὶ τοῦ ὀρθοδόξου λαοῦ δρασεως τῆς Λατινικῆς 'Εκκλησίας. Πρὸς τοῦτο ἡ Α. Μ. συνεβούλευσε νὰ συστηθῆ ἐν τῷ ἀποστολικῷ θρόνῳ 'Αντιοχείας «'Εθνικὸν Ταμεῖον» τὸ μὲν πρὸς ἴδρυσιν σχολῶν διὰ τὴν μόρφωσιν τοῦ λαοῦ, ἰδιαίτερώς ἐξάρως τὴν ἀνάγκην τῆς ἰδρύσεως Θεολογικῆς Σχολῆς διὰ τὸν κληρὸν τῆς 'Εκκλησίας 'Αντιοχείας, τὸ δὲ πρὸς συντήρησιν τοῦ Πατριαρχίου καὶ τῶν μητροπολιτῶν καὶ διὰ τὴν μισθοδοσίαν τοῦ ἐνδοξοῦ κληροῦ. Τὸ «'Εθνικὸν Ταμεῖον» τοῦτο—ἀνέπτυξεν ἡ Α. Μ.—δέον νὰ διαχειρίζεται 'Επιτροπὴ ἐκ συνοδικῶν μελῶν καὶ ἐξ ἐγκρίτων ὀρθοδόξων, ἧς τις πρέπει νὰ διοργανώσῃ ὡς τάχιστα ἐγράμους μεταξὺ τῶν ὀρθοδόξων τοῦ τε Λιβάνου, τῆς Συρίας τῶν ἐκ Συρίας παροικιῶν τῆς Αἰγύπτου καὶ τῶν ἐν Ἀμερικῇ πολιτῶν ἐκ Συρίας ὀρθοδόξων. Ὑπὸ τὰς ζωηρὰς ἐπευφημίας τοῦ ἐκλεκτοῦ ἀκροατηρίου ἀμέσως κατηρτίθη προσωρινὴ 'Επιτροπὴ, εἰς ἣν ἀνετέθη καὶ ἡ σύνταξις τῶν ἀπαιτουμένων διὰ τὰ περαιτέρω κανονισμῶν.

Κατὰ τὴν τόσον γόνιμον δια τὴν 'Εκκλησίαν 'Αντιοχείας ἐπίσκεψιν ταύτην τοῦ Μακαρ. Πατριαρχίου Χριστοφόρου, ἡ Α. Θ. Μ. συνέτελεσε καὶ εἰς τὴν ὀριστικὴν λύσιν τοῦ ἀπὸ μακροῦ ὄλιβοντος τὴν 'Εκκλησίαν 'Αντιοχείας ζητήματος τοῦ Μητροπολίτου 'Επιφανίου, ὀριστικῶς δεχθέντος νὰ ἀπέλθῃ εἰς τὴν κληρωθεῖσαν αὐτῷ ἐπαρχίαν Ἀρκαδίας μετὰ τὴν πλήρωσιν ὄρων τινῶν, γενομένων δεκτῶν ὑπὸ τῶν διαφωνούντων.

Ἐν Βηρυτῷ ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας τοῦ Λιβάνου κ. Α. Νακάς ἀπενεμειν εἰς τὴν Α. Θ. Μ. τὸ χρυσοῦν μετάλλιον ἀξίας τῆς Δημοκρατίας Λιβάνου, εἰς δὲ τὸν συνοδὸν Αὐτῆς Σεβ. Μητροπολίτην κ. Παρθένιον τὸ ἀργυροῦν μετάλλιον.

Ὁ Μακαρ. Πατριάρχης Χριστοφόρος προπεμπόμενος ὑπὸ τοῦ Μακαρ. Πατριαρχίου 'Αντιοχείας καὶ τῶν λοιπῶν ἀρχιερέων μετὰ Σιδωνίων ἀνεχώρησε κατευθυνθεὶς εἰς Τιβεριάδα καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ἱεροσόλυμα, ἐνθα ἐδεξιώσαντο αὐτὸν ὁ Μακαρ. Πατριάρχης Ἱεροσολύμων καὶ ἡ Ἀγιοταφικὴ Ἀδελφότης μετὰ ἀδελφικῆς στοργῆς. Προσκυνήσας δὲ τὸν Θεοδεγμονα Ταφον, τὸ ἐν Βηθλεὲμ ἱερὸν Σπήλαιον καὶ τὸν ἐν Γεθσημανῇ τάφον τῆς Θεοτόκου, ἐπανήλθε μετ' ἐκδηλώσεων τιμῶν καὶ ἀγάπης εἰς Αἴγυπτον.

#### ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

Κατ' εἰδήσεις ἐξ Οὐάσιγκτων, ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Βορείου καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς κ. Ἀθηνάγόρας, ἐπίσκεφθεὶς ἐν τῷ Λευκῷ Οἴκῳ τὸν Πρόεδρον τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν κ. Τρούμαν, ὑπέβαλεν αὐτῷ τὰ συγχαρητήριά του

ἐπὶ τῇ ἀναλήψει τῶν προεδρικῶν καθηκόντων, ἐκοινολόγησε δὲ μετ' αὐτοῦ καὶ περὶ τῶν ἑλληνικῶν ζητημάτων.

#### ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΡΩΣΙΑΣ

Κατ' εἰδήσεις ἐκ Λονδίνου ἀπὸ 28 λήξαντος μηνός, ἡ Α.Θ.Μ. ὁ Πατριάρχης Ρωσίας Ἀλέξιος, ἀποδίδων τὰς εἰς Μόσχαν ἐπισκέψεις τῶν Πρωθιεραρχῶν τῆς Ὄρθοδόξου Ἀνατολῆς, ἀνεχώρησε τῇ 27 τοῦ αὐτοῦ μηνός ἐκ Μόσχας κατευθυνόμενος εἰς Συρίαν, Παλαιστίνην καὶ Αἴγυπτον εἰς ἐπίσκεψιν τῶν Μακαριωτάτων Πατριαρχῶν Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων καὶ Ἀλεξανδρείας. Εἰς ἀναπόδοσιν δὲ τῆς εἰς Μόσχαν ἐπισκέψεως τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Θουαίρων, ὡς καὶ τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Ὑόρκης, ὀρθόδοξος ρωσικὴ ἀντιπροσωπεῖα ὑπὸ τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Κρουτίνσκης κ. Νικόλαον θὰ μεταβῆ εἰς Λονδίνον, ἐνθα καὶ θὰ τελεσθῆ ἀρχιερατικὸν συλλεῖτουργον ἐν τῷ ἑλληνικῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Σοφίας τῇ 14 ἀρξαμένου μηνός, ἑορτῇ τῆς Ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου.

#### ΡΩΜΑ-ΓΑΛΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Οἱ καρδιναῖοι καὶ οἱ ἀρχιεπίσκοποι τῆς Γαλλίας διεβίβασαν πρὸς τὸ ἐπισκοπικὸν τῆς Πολωνίας σῶμα τὸ ἀκόλουθον ψήφισμα : «'Ἡ συνέλευσις τῶν καρδιναλίων καὶ τῶν ἀρχιεπισκόπων τῆς Γαλλίας ἀποτίουν εἰς τὸ σῶμα τῶν πολωνῶν ἐπισκόπων φόρον θαυμάτης ἐκτιμήσεως καὶ σεβασμοῦ διὰ τὸν ὑπὲρ τῆς θρησκείας καὶ τῆς 'Εκκλησίας μακροχρόνιον ἀγωνία των παρὰ τὸν σκληρότατον διωγμὸν. Ἡ συνέλευσις τῶν καρδιναλίων καὶ τῶν ἀρχιεπισκόπων τῆς Γαλλίας ἐκφράζει πρὸς τὸν πολωνὸν καρδιναλίον, τοῦ ἀρχιεπισκόπου καὶ τοῦ ἐπισκόπου τὰς ἀδελφικὰς εὐχὰς τοῦ ἐπισκοπικοῦ σώματος τῆς Γαλλίας ὑπὲρ τῆς ἀναγεννήσεως τῆς ἡρωϊκῆς των πατρίδος, τῆς ἐπάλξεως τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ».

#### ΑΓΓΛΙΚΑΝΙΣΜΟΣ

Ἡ Α.Σ. ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Καντερβούριαν εἶχεν ἀπολύσει τῇ ἀγκύρῃ τοῦ τε Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Ὑόρκης, τοῦ Προέδρου τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τῆς 'Εκκλησίας Σκωτίας, τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Οὐαλίας, τοῦ Πριμᾶτου πάσης Ἰρλανδίας, τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς ἐν Σκωτίᾳ Ἐπισκοπικῆς Ἐκκλησίας, τῶν Προέδρων τοῦ συνεδρίου τῶν Μεθοδιστῶν καὶ τῆς ἐν Μεγ. Βρετανίᾳ καὶ Ἰρλανδίᾳ Ἐνώσεως τῶν Βαπτιστῶν καὶ τῆς Προσβυτεριανῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλίας τὸ ἀκόλουθον διάγγελμα πρὸ τῆς γερμανικῆς ἡττης :

«Ἐπὶ τῇ προσεγγιζούσῃ πτώσει τῆς Γερμανίας θὰ ὀρισθῆ ἀσφαλῶς ἡμέρα, καθ' ἣν τὸ ἔθνος θὰ ἀναφέρῃ εὐχαριστίας πρὸς τὸν Παντοδύναμον Θεὸν διὰ τὴν νίκην μας καὶ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἀπάσης σχεδὸν τῆς Εὐρώπης ἐκ τῆς σκληρᾶς δουλείας. Ὅλων ἰδιαζόντως προσήκον ἡγούμενα ὅπως κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην διενεργηθῶσιν ἐκκλησιαστικοὶ ἔβρανοι ὑπὲρ τῶν ἐν τῇ ἀπελευθέρωσῃ Εὐρώπῃ χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν εἰς ἐνδειξὴν τῆς ἡμετέρας συμπαθείας καὶ ἀγάπης πρὸς ἐκείνους, τῶν ὁποίων ὑπὲρ τῆς χριστιανικῆς πίστεως ἡρωϊκὴ μαρτυρία ἐπεσώρυσεν ἐπ' αὐτῶν τσαυτὰς δοκιμασίας καὶ τόσους βιωγμούς, ἐκ τῆς ζωτικῆς δὲ τῶν ὁποίων ἐπιδράσεως κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς ἐπανορθώσεως πολλὰ θὰ ἐξαρτηθῶσιν.

«Τῇ ὑποστηρίξει τοῦ Βρετανικοῦ Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν ἢ ἐπὶ τῆς Χριστιανικῆς ἐν Εὐρώπῃ Ἐπανορθώσεως Ἐπιτροπὴ ἐλπίζει νὰ ἐξέβρῃ ἐν ἑκατομμύριον λιθῶν

ως συμβόλην εκ τής χώρας ταύτης εις τήν τραστίαν και διαπανθράν προσάδειαν, τήν οποίαν θα αντιμετώπισωσιν αι ελευθερωθησόμεναι Έκκλησ(αι) πρός αποκατάστασιν τής λειτουργίας των, προμήθειαν Αγίων Γραφών και Θεολογικών συγγραμμάτων, πρός εκπαιθευσιν του κλήρου των, ανασυγκρότησιν των οργανώσεων των νέων και ανοικοδόμησιν των άρειωμένων ναών των κλ.

•Όταν εκ μέρους των ως αντιπροσωπευομεν Έκκλησιών προετρεπόμεθα όπως κατά τήν ορισθησομένην ήμεραν των εύχαριστήων πάς έθνος γείνη ύπερ του περι ου ο λόγος σκοπού, σφόδρα άξιου τής χριστιανικής ήμών συμπαθείας και τόσον άμέσως σχετιζομένου πρός τήν πνευματικήν άνάστροφην τής Εθνότητος...

— Παρί τας άρχάς του παρελθόντος Φαθρουαρίου συνεκροτήθη εν Λονδίνω εκκλησιαστική συνέλευσις, καθ' ην συνεζητήθη υπέρμνημα ειδικής Έπιτροπής προγραμματιζομενών περί τής μορφώσεως του άγγλικανικού κλήρου. Ο Σαρ. Δρ. Fisher πρώτην ταύτην φοράν προήδρυσεν ως Πριμότος τής Άγγλικανικής Έκκλησίας, τήν δ' έμφάνισιν αυτού ή συνέλευσις έχαιρετίσθη διά ζωηρών έπυσημιών. Αι συζητήσεις ήπήρξαν έκτενείς, και ένδιαφέρουσαι ήκούσθησαν γνήσια και επί του θάρατος.

**= ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ**

**ΠΡΟΚΗΡΥΞΕΙΣ ΕΚΛΟΓΗΣ ΙΕΡΕΩΝ**

**Αρχιεπισκοπή Αθηνών**

Έχοντας υπ' όψει τας διατάξεις του άρθρου 47 του Α.Ν. 2300/40 «Περ' Ι. ναών και έφημερίων», άπειδή οδείς έχων τά προσόντα α' κατηγορίας ήπεβάλεν ήμίν αίτησιν υποψηφιότητος πρός κατάληψιν τής εν τή Ι. ναού του άγιου Παντελεήμονος (Δραπετσώνος) κενής οργανικής θέσεως έφημερίου, έντός των υπό του άρθρου 46 άρθρ. 2 και 3 του ανω του νόμου οριζομένων προθεσμιών, καλούμεν τούς βουλομένους εκ των έχόντων τά προσόντα τής άμέσως κατωτέρας δ' κατηγορίας, όπως ήποθέλωσιν ήμίν τά δικαιολογητικά ατότων έγγραφα έντός μηνός από τής δημοσιεύσεως τής παρούσης προκηρύξεως εν τή «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» και εν τινι των έν Πειραιεί έκδοιούμενων έφημερίδων. Έν Αθήναις τή 14 Μαΐου 1945 Έντολή του Μακ. Αρχιεπισκόπου Ο Πρωτοσύγκελλος

Αρχιμ. Χριστοφόρος Αλεξανδρόπουλος

**Ιερά Μητρόπολις Ζιχών**

Έχοντας υπ' όψει τά άρθρα 46, 47 και 48 του Α.Ν. 2300/1940 και τό υπ' αριθ. 586)ΑΙ Ν. Α. άρθρον 16 «Περ' ενοριακών Ναών και Έφημερίων» και προκειμένου νά προσήμειεν εις τήν πλήρωσιν των κενών έφημεριακών θέσεων 1) Πρώτης, 2) Αρχειεπίσκοπος, 3) Νέας Φυλής, 4) Αρχιεπίσκοπος, 5) Ίωαννίνων, 6) Τούμικας, 7) Καλλιθέας, 8) Αργιανής, 9) Παραχώρας, 10) Αγοχωρίου, 11) Συμβολής, 12) Λευκοθέας, καλούμεν τούς βουλομένους και έχοντας τά υπό του νόμου οριζόμενα προσόντα πρός κατάληψιν μιάν των εν λόγω έφημεριακών θέσεων, όπως έντός μηνός από τής δημοσιεύσεως τής παρούσης ήποθέλωσιν ήμίν τά υπό του νόμου οριζόμενα πιστοποιητικά ατότων.

Έν Ν. Ζιχών τή 9η Μαΐου 1945. † Ο Ζιχών Χρόνικος

**Ιερά Μητρόπολις Ιωαννίνων**

Έχοντας υπ' όψει τό άρθρον 46 του υπ' αριθ. 2300/1940 Άνωκλ. Νόμου «Περ' Ιερών ναών και έφημερίων», προσκαλούμεν τούς βουλομένους τά καταλάβουσι τας χηρεύουσας θέσεις τακτικών έφημερίων των ένοριών 1) Αυτοράχης, 2) Άνω και Κάτω Βίτσης, 3) Ανατολικής, 4) Αηλιάου, 5) Αγίας Αναστασίας, 6) Άνω και Κάτω Αερίστης, 7) Βραδέτου, 8) Βουδοίσης, 9) Βαλαμειδής, 10) Κέρρας, 11) Ασβεστοχωρίου, 12) Βλαχαιάνου, 13) Γραβενητίου, 14) Γραμμένου, 15) Δραγοφάς, 16) Δεσποτικού, 17) Βλαφοτίτου, 18) Ελάτου, 19) Ζίτσης, 20) Περικηρίου, 21) Κολα-

τας και Μανασσή, 22) Κοκκοβλου, 23) Κερσίτσης και Πηγαδιών, 24) Καλεντζίου, 25) Κροφροδού και Γαβελών, 26) Κληματας, 27) Αισίτης, 28) Λιγιάδων, 29) Νεγάδων, 30) Παλατιχωρίου Μπότσαρη, 31) Άνω και Κάτω Πεζιτών, όπως έντός μηνός από τής δημοσιεύσεως τής παρούσης εις τον άγχώριον τόπον και εις τό Περιοδικόν ΕΚΚΛΗΣΙΑ, ήποθέλωσιν ήμίν τά υπό του άρθρου 46 του ατότου άνω Νόμου δικαιολογητικά, προκειμένου νά προσήμειεν εις τήν ανακήρυξιν ατότων ως υποψηφίων έφημερίων διά τας ως άνω ένορίας. Ίωάννινα τή 9η Μαΐου 1945. Ο Μητροπολίτης Ιωαννίνων κ. α. α. † Ο Βελλές και Κοϊτίσης Αθανάσιος.

**Ιερά Μητρόπολις Σερρών**

Κενουομένων των κάτωθι έφημεριακών θέσεων καλούμεν οι βουλομένοι και έχοντας τά υπό του νόμου οριζόμενα προσόντα νά καταλάβουσι μιαν ελευθέρουσα εκ ατότων, νά ήποθέλωσι ταύτα μετά σχετικής αίτήσεως τό πολύ έντός μηνός από τής δημοσιεύσεως τής προκηρύξεως διά τά περαιτέρω: 1) Άγιος Ιωάννης— 2) Έπιτομολοί— 3) Ελαίων— 4) Ορεινή— 5) Ξηρότοπος— 6) Άνω Βροντού— 7) Μάταλλα, 8) Μονόδρουση— 9) Παράλιμιον— 10) Κωνινάου— 11) Κομμαρί— 12) Κουδούκλιον— 13) Βαρβακοδός— 14) Βαρβακιά, 15) Μητρούσης— 16) Δουκών— 17) Χριστός— 18) Παλαϊόκαστρον— 19) Αναγέννησις— 20) Καλά δένδρα— 21) Νέα Τυρολόη— 22) Φυτόκιον— 23) Τριανταφυλλιά— 24) Αμπελος— 25) Κοσμικόν— 26) Δεσποτικός— 27) Ίδωρα— 28) Αιουδαλοχώρ— 29) Άνω και Κάτω Κερδύλλια— 30) Παλιότορας— 31) Λαχανάς— 32) Άνοιξιά— 33) Αίμη— 34) Μαυροδά— 35) Ν. Σοφίον— 36) Έμμ. Παπός. Έν Σέρραις τή 12/5/45. † Ο Σερρών και Νιγρίτης Κωνσταντίνος

**“ΕΚΚΛΗΣΙΑ”**  
ΕΠΙΜΟΝΟΝ ΘΕΣΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ  
ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ  
† Ο Ιωαννίνων ΣΥΡΓΙΑΩΝ  
† Ο Φωκίδος ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ  
† Ο Γυθείου και Ούτιλου ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ  
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ  
ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΑΠΑΜΙΧΑΗΛ  
Καθηγητής του Πανεπιστημίου  
ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ  
ΑΝΑΡΕΑΣ ΦΥΤΡΑΚΗΣ  
Δι τής Θεολογίας

**ΟΡΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΩΝ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1945**

|                                   |      |       |
|-----------------------------------|------|-------|
| Ιερών ναών Αθηνών και Πειραιώς    | Αρχ. | 5.000 |
| πόλεων και κομποπόλεων            | >    | 1.000 |
| χωρίων                            | >    | 300   |
| Ιερών Μονών                       | >    | 500   |
| Γνωστών                           | >    | 200   |
| Φοιτητών και σπουδαστών           | >    | 200   |
| διά τας προκηρύξεις έκλογής Ιερών | >    | 1.000 |

Αί συνδρομαί προκαταβάλλονται.  
Αί άλλαις καταχωρήσεις ιδιαίτεροι συνεννήσεις

**ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ**

Επιστολαί, άρθρα, βιβλία, έντολλαγαί περιοδικών και έφημερίδων: Προς τήν Διεύθυνσιν τής «Εκκλησίας» Όδός Μεσογνησιών 12α, Αθήνας 3. (Τηλέφ. 83.219).

Τά χειρόγραφα δέν επιστρέφονται.

Συνδρομαί και έμπίσταματα: Προς τήν διαχείρισιν τής Περιοδικού «Εκκλησίας» όδός Φιλοθέης 16, Αθήνας (Κ). Αρχιμ. Κωνστ. Πούλων, Πρωτοσύγκελλος Γ. Μήτρ. Αιτ. και Ακαρν. Μεσολλόγγιον, Ένεργότατος φύλλα επιστέλλονται. Συνδρομή εν αρχ. 500 ελλ.φθ.

**ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Η. Σ. ΜΑΝΔΙΛΕΖΗΣ**  
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ, ΤΥΠΟΣ ΤΕΧΝΙΚΟΣ, ΑΚΟΝΙΜΑΤΟΥ 4